

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра підприємництва, логістики та менеджменту

Бакалаврська дипломна робота на тему:

“ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ
ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА “ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ”)”

Виконав: студент 4 курсу, групи Л-206
спеціальності 073 «Менеджмент»

Барановський Д.С.

Керівник: к..е.н., доцент каф. ПЛМ

Білоконь Т.М.

« 07 » 06 2024 р.

Рецензент: _____

« 07 » 06 2024 р.

До захисту
0016
10.06.24р.

Вінницький національний технічний університет
 Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
 Кафедра підприємництва, логістики та менеджменту
 Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)
 Галузь знань – Управління та адміністрування
 Спеціальність – 073 «Менеджмент»
 Освітня програма – «Логістика»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 завідувач кафедри ПЛМ
 д.е.н., професор Мороз О.О.
 «18» 06 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА БАКАЛАВРСЬКУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Барановському Дмитру Сергійовичу
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Логістичне забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства (на прикладі приватного акціонерного товариства «Вінницький олійножировий комбінат»)

керівник роботи Білоконь Тетяна Миколаївна, к.е.н., доцент,
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
 затверджені наказом ВНТУ від «11» березня 2024 року №80.

2. Термін подання студентом роботи: 03.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукові дослідження, статистичні дані, фінансова звітність, матеріали періодичних видань, наукових конференцій

4. Зміст текстової частини (перелік питань, які потрібно розробити):

1 Теоретичні основи логістичного забезпечення діяльності підприємства

2 Аналіз діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

3 Напрями логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства

5. Перелік ілюстративного матеріалу:

- Основні завдання логістики
- Основні логістичні концепції
- Аналіз балансу ПрАТ «Вінницький ОЖК»
- Аналіз фінансових результатів ПрАТ «Вінницький ОЖК»
- Аналіз основних засобів підприємства
- Пропозиції щодо логістичного забезпечення збутової діяльності

ПрАТ «Вінницький ОЖК»

- Економічний ефект від впровадження інформаційних технологій у виробничу та збутову діяльність підприємства

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1. Спеціальна частина	Білоконь Т.М., доцент кафедри ПЛМ		

7. Дата видачі завдання «18» березня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів бакалаврської кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	При
1	Формування та затвердження теми бакалаврської дипломної роботи (БДР)	11.03.2024 р.	
2	Виконання спеціальної частини БДР. Перший рубіжний контроль виконання БДР (1-й розділ БКР)	12.04.2024 р.	
3	Виконання спеціальної частини БДР. Другий рубіжний контроль виконання БДР (2-й розділ БКР)	03.05.2024 р.	
4	Виконання спеціальної частини БДР. Третій рубіжний контроль виконання БДР (3-й розділ БКР)	24.05.2024 р.	
5	Нормоконтроль. Попередній захист БДР	03.06.2024 р.	
6	Рецензування БДР	07.06.2024 р.	
7	Захист БДР	10-27.06.2024 р.	

Студент

(підпис)

Барановський Д.С

Керівник роботи

(підпис)

Білоконь Т.М.

АНОТАЦІЯ

Барановський Д.С. Бакалаврська дипломна робота на тему «Логістичне забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства (на прикладі приватного акціонерного товариства “Вінницький олійножировий комбінат”)».

У бакалаврській дипломній роботі розглянуто теоретичні та практичні аспекти логістичного забезпечення діяльності підприємства. Проаналізовано фінансовий стан та особливості логістики підприємства. Розроблено напрями логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства.

Ключові слова: логістика, логістичне забезпечення, виробництво, збут.

ANNOTATION

Baranovsky D.S. Bachelor's thesis on the topic "Logistics support for the production and sale of the company's products (on the example of the private joint-stock company "Vinnytsia Oil and Fat Plant")".

The bachelor thesis examines the theoretical and practical aspects of logistic support of the enterprise. The financial condition and peculiarities of the company's logistics are analyzed. Areas of logistical support for production and sales of the company's products have been developed.

Keywords: logistics, logistics support, production, sales.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Економічна сутність логістики	5
1.2 Логістичне принципи та концепції.....	11
1.3 Логістичне забезпечення діяльності олійножирових комбінатів.....	17
2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ “ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ”	
2.1 Розвиток та система менеджменту підприємства	21
2.2. Оцінка фінансового стану підприємства.....	31
2.3 Аналіз виробничої та збутової діяльності підприємства.....	37
3 НАПРЯМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1 Оптимізація логістичного забезпечення аграрної продукції в умовах війни.....	44
3.2. Система аналізу й контролю логістичних витрат підприємства.....	47
3.3 Рекомендації щодо покращення логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції ПрАТ «Вінницький ОЖК».....	53
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТОК А Протокол перевірки дипломної роботи на наявність текстових запозичень.....	68
ДОДАТОК Б Ілюстративний матеріал	

ВСТУП

У сучасному динамічному бізнес-середовищі ефективне логістичне забезпечення є критичним фактором успіху для будь-якого підприємства, що займається виробництвом та збутом продукції. Логістика охоплює комплекс процесів, пов'язаних з плануванням, управлінням і контролем потоків матеріалів, товарів та інформації від постачальників до кінцевих споживачів. Відмінна логістична система здатна забезпечити своєчасне постачання сировини, оптимізувати виробничі процеси, зменшити витрати на зберігання і транспортування, а також підвищити рівень обслуговування клієнтів.

Актуальність теми логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції зумовлена зростаючими вимогами до якості продукції, швидкості її доставки та гнучкості реагування на змінні умови ринку. В умовах глобалізації та жорсткої конкуренції підприємства змушені постійно вдосконалювати свої логістичні системи, впроваджуючи новітні технології та методики управління.

Останнім часом у науковій літературі з'явилося багато досліджень, присвячених питанням логістичного забезпечення. Основні напрямки досліджень включають оптимізацію ланцюгів постачання, впровадження інформаційних технологій у логістику, управління запасами, транспортну логістику та стратегії збуту.

Дослідження логістики було висвітлено у працях таких науковців як Крикавський Є.В., Кузнецова І.О., Васелевський М., Дибчук Л.В., Пчелянська Г.О., Іванишин О.В., Кальченко А.Г., що створює гарне теоретичне підґрунтя для бакалаврського дослідження.

Метою бакалаврської дипломної роботи є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій з логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства.

Завдання роботи. Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних завдань:

– вивчення теоретичних основ логістики та логістичного забезпечення діяльності підприємства;

- аналіз виробничої та збутової діяльності підприємства;
- оцінка фінансового стану підприємства;
- обґрунтування напрямів логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції.

Об'єктом дослідження є логістичне забезпечення діяльності підприємства.

Предмет дослідження - теоретичні та практичні основи логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства.

Методи дослідження. У ході дослідження були використані наступні методи: монографічний (вивчення сутності та підходів до логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції), аналіз і синтез (дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку підприємства), абстрактно-логічний (інтерпретація отриманих результатів), теоретичного узагальнення та порівняння (узагальнення теоретичних аспектів та формулювання висновків, упорядкування термінології), структурно-логічний (виявлення взаємозв'язків між результатами аналізу та розробленими пропозиціями) та графічної інтерпретації (обробка даних та їх візуальна інтерпретація).

Теоретична основа дослідження охоплює роботи провідних вітчизняних вчених, що присвячені питанням розвитку логістики.

Практична значущість. Результати проведеного дослідження можуть бути використанні у діяльності підприємства.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність логістики

Сучасні дослідження у сфері логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства спрямовані на розробку інноваційних підходів та впровадження нових технологій, що дозволяє підвищити ефективність управління та конкурентоспроможність підприємства. Вивчення та впровадження цих наукових розробок є ключовим завданням для менеджменту підприємств, які прагнуть досягти успіху в умовах глобалізованого ринку.

У бізнесі успіх у логістиці означає підвищення ефективності, зниження витрат, вищі темпи виробництва, кращий контроль запасів, раціональне використання складських площ, підвищення задоволеності клієнтів і постачальників, а також покращення взаємодії з клієнтами. Ефективне транспортування вантажів може зменшити або повністю позбавити відходів. Незалежно від того, чи це час, матеріали (вартість) чи просто проникнення на ринок, розуміння логістики може створити величезну цінність, покращивши рішення у власному всесвіті ланцюга постачання [1].

Термін «логістика» походить від грецького слова «logistike», що означає «мислення, розрахунок, доцільність» [2]. Історично склалося так, що логістика як практична діяльність розвивалася завдяки військовій справі. Так, у першому тисячолітті нашої ери у військовому лексиконі ряду країн з логістикою пов'язували діяльність з управління перевезеннями, озброєння армії, планування й постачання військ матеріальними ресурсами, утримання запасів тощо. Логістичні принципи та моделі широко використовувалися під час першої та другої світових воєн. Подібно до дослідження операцій, математичної оптимізації, сітьовим моделям та іншим методам прикладної математики, що показали свою ефективність у військовій галузі, логістика поступово перейшла у сферу господарської практики та стала широко використовуватися в економіці до 70-х

років XX століття.

Логістика стосується загального процесу управління тим, як ресурси отримуються, зберігаються та транспортуються до кінцевого пункту призначення. Управління логістикою передбачає виявлення потенційних дистриб'юторів і постачальників і визначення їх ефективності та доступності [3].

Логістика – це процес планування та виконання ефективного транспортування та зберігання товарів від точки походження до точки споживання. Метою логістики є своєчасне та економічно ефективно задоволення вимог клієнтів.

Говорячи простою мовою, мета управління логістикою полягає в тому, щоб мати потрібну кількість ресурсу або вхідних ресурсів у потрібний час, доставити їх у відповідне місце в належному стані та доставити правильному внутрішньому чи зовнішньому клієнту [4]

У дослідженнях, таких як роботи Сміт Дж. та Хуан Л., акцент робиться на оптимізації ланцюгів постачання через впровадження моделей прогнозування попиту та систем управління запасами. Вони зазначають, що ефективно управління ланцюгами постачання може значно знизити витрати та підвищити рентабельність підприємства.

Інформаційні технології відіграють ключову роль у сучасній логістиці. Статті Джонсон П. та Вільямс К. підкреслюють важливість використання ERP-систем (Enterprise Resource Planning) та TMS (Transportation Management Systems) для інтеграції різних аспектів логістичного процесу та покращення координації між відділами підприємства.

Проблеми управління запасами розглядаються у роботах Андерсона Р. та Лі К., які аналізують різні методики управління, такі як Just-in-Time (JIT) та система управління запасами на основі точок замовлення. Вони показують, як ці підходи можуть допомогти зменшити витрати на зберігання та уникнути дефіциту продукції.

У дослідженнях Гомеса М. та Родрігеса Н. увага приділяється оптимізації транспортних маршрутів та вибору транспортних засобів. Вони досліджують різні

моделі маршрутизації, такі як методи найближчого сусіда та генетичні алгоритми, для зниження витрат на транспортування і скорочення часу доставки.

Стратегії збуту Ефективні стратегії збуту також є предметом багатьох наукових досліджень. Роботи Картера Д. та Міллера С. аналізують вплив логістичних рішень на задоволення клієнтів та конкурентоспроможність підприємства. Вони підкреслюють, що тісна взаємодія між відділами збуту та логістики може значно підвищити ефективність продажів.

На підставі аналізу робіт сучасних науковців [1-10] можна стверджувати, що економічна суть поняття логістики полягає в ефективному управлінні та оптимізації потоків товарів, послуг і інформації від їхнього походження до кінцевого споживача з метою мінімізації витрат і максимізації задоволення потреб клієнтів. Логістика охоплює широкий спектр діяльності, що включає планування, впровадження і контроль ефективного, результативного пересування і зберігання товарів, послуг та пов'язаної інформації від точки походження до точки споживання.

Основні аспекти економічної суті логістики:

1. Мінімізація витрат

- Управління запасами: Раціональне управління запасами дозволяє знизити витрати на зберігання та забезпечити своєчасну поставку товарів, запобігаючи як дефіциту, так і надлишкам.

- Транспортні витрати: Оптимізація транспортних маршрутів і вибір відповідних видів транспорту допомагає знизити витрати на перевезення товарів.

2. Максимізація задоволення клієнтів

- Своєчасність доставки: Ефективне планування і виконання логістичних операцій забезпечують своєчасне постачання товарів до кінцевих споживачів, що підвищує рівень задоволення клієнтів.

- Гнучкість і адаптивність: Логістичні системи повинні бути здатні швидко адаптуватися до змін попиту та умов ринку.

3. Підвищення ефективності виробничих процесів

- Синхронізація поставок: Впровадження систем Just-in-Time (JIT) або Lean

Production дозволяє знизити запаси сировини та комплектуючих, забезпечуючи їхнє надходження у необхідний час і в необхідній кількості.

- Інтеграція процесів: Узгодження і координація різних етапів логістичного ланцюга (від постачальників до виробництва і до дистрибуції) сприяє більш ефективному використанню ресурсів.

4. Покращення інформаційних потоків

- Інформаційні системи: Використання сучасних інформаційних технологій, таких як ERP (Enterprise Resource Planning) та WMS (Warehouse Management System), дозволяє підвищити точність і своєчасність інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

- Прогнозування попиту: Аналітичні інструменти і моделі прогнозування попиту дозволяють краще планувати обсяги виробництва і поставок.

5. Забезпечення конкурентних переваг

- Швидкість і надійність: Високоєфективна логістична система може стати значною конкурентною перевагою, забезпечуючи швидку і надійну доставку товарів.

- Вартість: Зниження логістичних витрат без втрати якості послуг дозволяє підприємству встановлювати конкурентоспроможні ціни на свою продукцію.

Логістика є критичним елементом економічної діяльності будь-якого підприємства. Вона забезпечує ефективне управління матеріальними і нематеріальними потоками, що сприяє зниженню витрат, підвищенню ефективності виробничих процесів та максимізації задоволення потреб клієнтів. Економічна суть логістики полягає в оптимізації використання ресурсів та створенні доданої вартості через покращення процесів постачання, виробництва і дистрибуції товарів та послуг.

Логістика охоплює широкий спектр діяльності, який включає різні види логістики, кожен з яких має свої особливості та функції. Ось основні види логістики [11-15]:

- Закупівельна логістика зосереджена на процесах придбання матеріалів і комплектуючих, необхідних для виробництва продукції. Вона включає вибір

постачальників, проведення тендерів, укладення договорів, контроль якості поставок та управління запасами сировини і матеріалів.

- Виробнича логістика займається плануванням і управлінням потоками матеріалів та інформації всередині виробничих процесів. Вона охоплює управління запасами, планування виробництва, розподіл ресурсів і контроль якості продукції на різних етапах виробничого циклу.

- Розподільча логістика включає всі процеси, пов'язані з доставкою готової продукції від виробника до кінцевого споживача. Вона охоплює планування і організацію транспортування, управління складуванням готової продукції, вибір оптимальних каналів дистрибуції та контроль за виконанням замовлень.

- Транспортна логістика зосереджена на організації та оптимізації перевезень товарів. Вона включає вибір видів транспорту (автомобільний, залізничний, морський, авіаційний), планування маршрутів, оптимізацію вантажоперевезень, управління транспортними засобами та контроль за виконанням транспортних операцій.

- Складська логістика охоплює всі аспекти управління складуванням товарів. Вона включає організацію зберігання, управління запасами, облік товарів, підготовку та комплектування замовлень, контроль за рухом товарів на складі і забезпечення умов зберігання.

- Логістика зворотних потоків (реверсна логістика) займається управлінням зворотними потоками товарів і матеріалів. Вона включає процеси повернення товарів від споживачів до виробників, утилізацію, переробку, повторне використання або безпечне знищення відходів.

- Інформаційна логістика зосереджена на управлінні інформаційними потоками, що супроводжують матеріальні потоки. Вона включає впровадження інформаційних систем і технологій для автоматизації і оптимізації логістичних процесів, забезпечення точності і своєчасності інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

- Глобальна логістика охоплює управління логістичними процесами на

міжнародному рівні. Вона включає організацію міжнародних перевезень, митне оформлення, управління ланцюгами постачання на глобальному рівні та врахування специфіки різних ринків і регіонів.

- Військова логістика займається управлінням матеріально-технічним забезпеченням збройних сил. Вона включає планування, постачання, зберігання і транспортування військової техніки, озброєння, спорядження та інших ресурсів, необхідних для ведення бойових дій та підтримки військових операцій.

- Екологічна логістика зосереджена на зниженні негативного впливу логістичних операцій на довкілля. Вона включає розробку екологічно дружніх рішень для транспортування, зберігання та утилізації товарів і відходів, а також впровадження принципів сталого розвитку в логістичні процеси.

Ці види логістики взаємопов'язані та формують комплексну систему управління потоками товарів, послуг та інформації, що забезпечує ефективне функціонування підприємства.

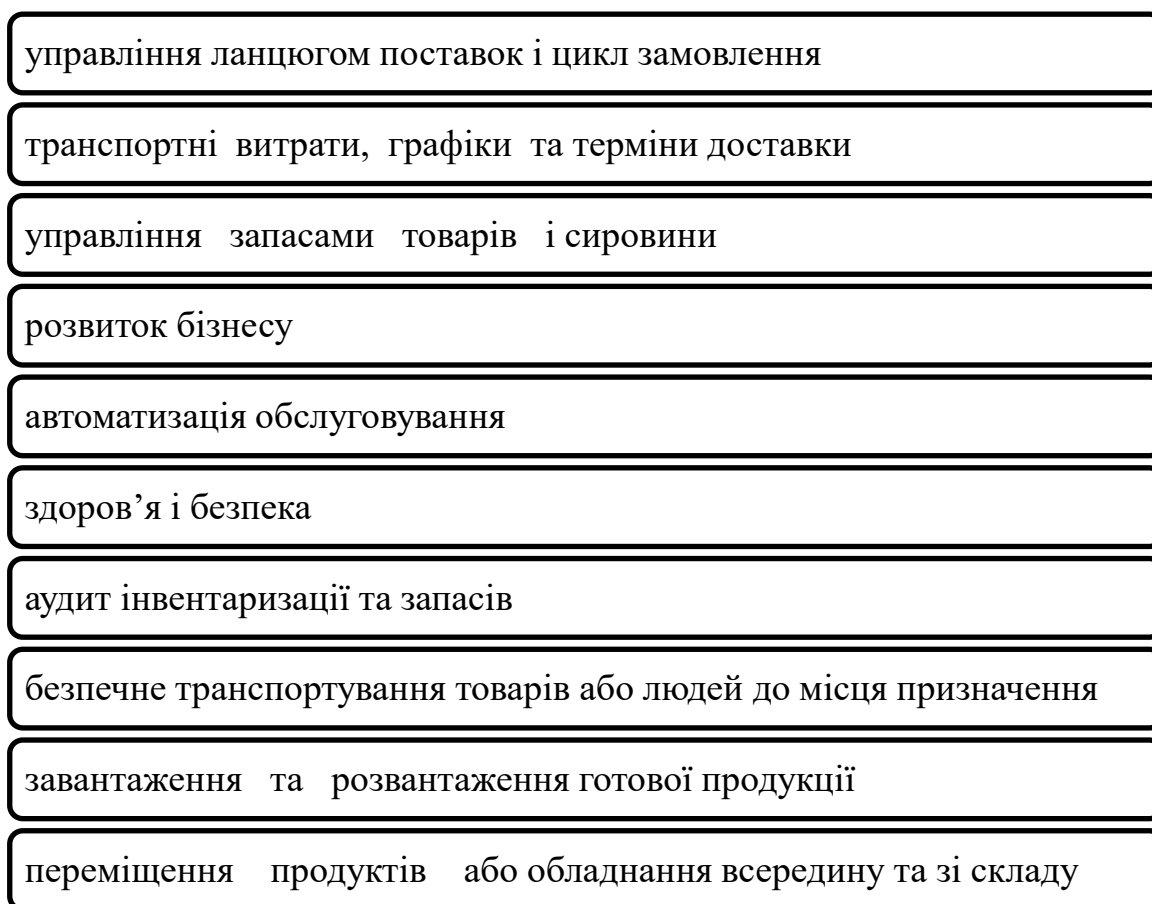

Рис. 1.1 - Основні завдання логістики

В Україні та за кордоном управління ланцюгами поставок розглядається з трьох основних позицій: як бізнес-концепція; як самостійний науковий напрям; як середовище інформаційної взаємодії підприємств. Бізнес-процеси та інформаційні технології, на практиці пов'язані один з одним, розглядаються багато в чому опосередковано один від одного. Це ж стосується й питань моделювання та оптимізації ланцюгів постачань. Встановлення взаємозв'язків між цими трьома напрямками – бізнес-концепції, інформаційні технології та моделювання ланцюгів поставок нині є одним з найважливіших завдань [1].

1.2 Особливості логістичного забезпечення діяльності підприємства

Логістичне забезпечення діяльності підприємства включає управління потоками матеріалів, інформації та фінансів, що охоплюють весь ланцюг постачання, від постачальників до кінцевих споживачів. Основними особливостями логістичного забезпечення є інтеграція різних логістичних процесів, оптимізація ресурсів, використання сучасних технологій та адаптація до змін зовнішнього середовища. Розглянемо ключові особливості логістичного забезпечення діяльності підприємства:

1. Інтеграція логістичних процесів

- Взаємопов'язаність операцій: Логістичні процеси, такі як закупівлі, виробництво, зберігання, транспортування та збут, повинні бути інтегровані та координовані для досягнення максимальної ефективності.

- Єдина інформаційна система: Використання ERP-систем та інших інформаційних технологій для забезпечення безперебійного обміну інформацією між всіма підрозділами підприємства.

2. Оптимізація ресурсів

- Ефективне управління запасами: Впровадження методів управління запасами, таких як Just-in-Time (JIT) або система управління запасами на основі точок замовлення, для мінімізації витрат на зберігання та уникнення дефіциту.

- Раціональне використання транспортних засобів: Оптимізація маршрутів і вибір відповідних видів транспорту для зниження витрат на перевезення.

3. Використання сучасних технологій

- Автоматизація процесів: Впровадження автоматизованих систем управління складом (WMS), систем управління транспортом (TMS) та інших технологій для підвищення точності та швидкості логістичних операцій.

- Аналітика та прогнозування: Використання аналітичних інструментів та моделей прогнозування для кращого планування попиту та управління запасами.

4. Гнучкість та адаптивність

- Швидка реакція на зміни ринку: Можливість оперативно змінювати логістичні стратегії та процеси у відповідь на коливання попиту, зміну умов постачання або інші зовнішні фактори.

- Індивідуалізація послуг: Здатність адаптувати логістичні процеси до специфічних вимог окремих клієнтів або ринків.

5. Забезпечення якості та безпеки

- Контроль якості: Забезпечення відповідності продукції та логістичних процесів встановленим стандартам якості на всіх етапах ланцюга постачання.

- Управління ризиками: Виявлення та мінімізація логістичних ризиків, пов'язаних з транспортуванням, зберіганням та іншими логістичними операціями.

6. Екологічна відповідальність

- Зменшення екологічного впливу: Впровадження екологічно дружніх рішень для транспортування, зберігання та утилізації продукції, таких як використання енергоефективних транспортних засобів та упаковок, що підлягають переробці.

- Сталий розвиток: Інтеграція принципів сталого розвитку у всі аспекти логістики для зменшення негативного впливу на довкілля.

7. Ефективна комунікація

- Зв'язок між підрозділами: Забезпечення ефективної комунікації між різними підрозділами підприємства для координації логістичних операцій.

- Співпраця з партнерами: Встановлення тісних відносин з постачальниками, дистриб'юторами та іншими партнерами для покращення координації та ефективності логістичних процесів.

8. Орієнтація на клієнта

- Задоволення потреб клієнтів: Логістичні процеси повинні бути спрямовані на максимальне задоволення потреб клієнтів шляхом забезпечення своєчасної та якісної доставки продукції.

- Зворотній зв'язок: Використання зворотного зв'язку від клієнтів для постійного вдосконалення логістичних послуг та підвищення рівня обслуговування.

Логістичне забезпечення діяльності підприємства є комплексним процесом, який охоплює різні аспекти управління потоками матеріалів, інформації та фінансів. Впровадження ефективних логістичних стратегій та сучасних технологій дозволяє підприємству знижувати витрати, підвищувати якість обслуговування клієнтів та забезпечувати свою конкурентоспроможність на ринку.

Логістична діяльність є ключовою складовою ланцюга поставок, яка спрямована на задоволення потреб клієнтів, підвищення ефективності функціонування підприємства. Тобто логістика відіграє важливу роль у забезпеченні якості обслуговування клієнтів та впливає на імідж підприємства. Крім того, логістична діяльність включає в себе переміщення різних потоків (матеріальні, інформаційні, фінансові, людські, сервісні), що забезпечує необхідний рівень координації між виробником продукції та споживачем. Враховуючи проведений аналіз поняття логістична діяльність слід відзначити, що вона відіграє вагомую роль у роботі підприємств, адже дозволяє забезпечити швидку та безперебійну доставку товарів, оптимізувати витрати на транспортування, управління запасами, маркетинг та обслуговування клієнтів, дозволяє ефективно управляти запасами, підвищити рівень прибутковості [11].

Принципи логістичного забезпечення відіграють ключову роль у створенні ефективних, стійких і гнучких логістичних систем на підприємствах. Вони

включають в себе основоположні правила та підходи, які допомагають досягти оптимального управління логістичними процесами.

Принцип системного підходу передбачає [17]:

- Комплексність: Розгляд логістики як інтегрованої системи, де всі елементи (постачання, виробництво, розподіл, зберігання) взаємопов'язані та впливають один на одного.

- Синхронізація: Координація всіх логістичних процесів для забезпечення безперервності та ефективності логістичних операцій.

Принцип узгодженості включає наступне:

- Взаємодія з підрозділами: Тісна співпраця між різними підрозділами підприємства (виробництво, маркетинг, фінанси) для досягнення спільних цілей.

- Злагоджена робота: Забезпечення гармонійного функціонування всіх логістичних процесів, що сприяє мінімізації витрат і покращенню якості обслуговування клієнтів.

Принцип оптимізації:

- Мінімізація витрат: Постійний пошук шляхів зниження витрат на логістичні операції без погіршення якості послуг.

- Максимізація ефективності: Використання ресурсів (час, гроші, трудові ресурси) з максимальною віддачею для досягнення високої ефективності логістичних процесів.

Принцип своєчасності охоплює забезпечення своєчасного постачання сировини, матеріалів і готової продукції для уникнення затримок у виробництві і постачанні, а також ретельне планування логістичних операцій для забезпечення виконання всіх процесів у встановлені терміни.

Принцип гнучкості базується на таких елементах як адаптивність - здатність логістичної системи швидко реагувати на зміни ринкових умов, попиту, постачання та інші фактори, та індивідуалізація, тобто можливість адаптувати логістичні процеси під специфічні вимоги окремих клієнтів або ринків.

Принцип надійності охоплює:

- Якість послуг: Забезпечення високої якості логістичних послуг на всіх етапах ланцюга постачання.

- Відповідальність: Дотримання зобов'язань перед клієнтами та партнерами, забезпечення безперервності і надійності логістичних процесів.

Забезпечення прозорості логістичних процесів шляхом використання сучасних інформаційних технологій та постійний контроль і моніторинг всіх логістичних операцій для забезпечення їхньої ефективності та виявлення можливих проблем.

Принцип екологічності має базуватись на впровадженні екологічно дружніх рішень у логістичних процесах для мінімізації негативного впливу на довкілля та дотриманні принципів сталого розвитку в логістиці для забезпечення довгострокового позитивного впливу на економіку та екологію.

Принцип інноваційності означає постійне впровадження нових технологій та методів для покращення логістичних процесів, а також використання інновацій для створення конкурентних переваг на ринку.

Застосування цих принципів дозволяє створити ефективну, надійну та гнучку логістичну систему, яка сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зниженню витрат та забезпеченню високої якості обслуговування клієнтів. Кожен з цих принципів є важливим для досягнення стратегічних цілей підприємства та створення додаткової вартості через оптимізацію логістичних процесів.

Логістичні концепції представляють собою стратегії і підходи до управління логістичними процесами, які дозволяють підвищити ефективність, знизити витрати та покращити якість обслуговування. Розглянемо основні логістичні концепції, які широко використовуються в практиці управління ланцюгами постачання, їх переваги та недоліки (табл. 1.1)

Таблиця 1.1 - Основні логістичні концепції

Назва концепції	Сутність	Переваги та недоліки
Концепція Just-in-Time (JIT)	Передбачає доставку необхідних матеріалів і комплектуючих безпосередньо до моменту їх використання у виробництві, що дозволяє знизити обсяги запасів та витрати на їх зберігання.	Переваги: Зниження запасів, зменшення складських витрат, підвищення обіговості капіталу. Недоліки: Висока залежність від постачальників, необхідність точного планування та синхронізації
Концепція управління ланцюгами постачання (SCM)	Передбачає інтегроване управління всіма елементами ланцюга постачання, від постачальників до кінцевих споживачів, з метою оптимізації всього процесу постачання	Переваги: Підвищення ефективності ланцюга постачання, зниження витрат, поліпшення взаємодії між учасниками. Недоліки: Складність координації, необхідність значних інвестицій у інформаційні технології
Концепція управління запасами (Inventory Management)	Передбачає оптимізацію рівнів запасів з метою забезпечення безперервності виробничих процесів і мінімізації витрат на зберігання	Переваги: Зниження витрат на зберігання, уникнення дефіциту продукції, покращення обіговості запасів. Недоліки: Ризики недостачі продукції, необхідність точного прогнозування попиту.
Концепція Lean Logistics	Орієнтована на усунення всіх видів втрат у логістичних процесах, таких	Переваги: Зниження витрат, підвищення ефективності

	як надлишкові запаси, зайві операції, простої та інші	процесів, швидкість і гнучкість логістики. Недоліки: Висока вимогливість до організаційних змін, необхідність постійного вдосконалення
Концепція Digital Logistics	Використання цифрових технологій, таких як інтернет речей (IoT), великі дані (Big Data), блокчейн, для покращення логістичних процесів	Переваги: Підвищення прозорості, точності та швидкості логістичних операцій, можливість реального часу моніторингу. Недоліки: Необхідність значних інвестицій у технології, високі вимоги до технічної інфраструктури та безпеки даних

Різні логістичні концепції пропонують різні підходи до оптимізації логістичних процесів, і кожна з них має свої переваги та недоліки. Вибір конкретної концепції залежить від специфіки підприємства, його стратегічних цілей, ринкових умов та інших факторів. Застосування відповідних концепцій допомагає підприємствам підвищувати ефективність, знижувати витрати, покращувати якість обслуговування клієнтів і забезпечувати сталий розвиток.

1.3. Логістичне забезпечення діяльності олійножирових комбінатів

Логістичне забезпечення діяльності олійножирових комбінатів має свої специфічні особливості, які зумовлені характером продукції, технологічними процесами та вимогами до зберігання і транспортування. Олійножирові комбінати займаються виробництвом рослинних олій, маргарину, майонезу та інших

продуктів, що вимагає особливого підходу до логістичних операцій. Ось основні особливості логістичного забезпечення діяльності таких підприємств:

1. Закупівельна логістика

- Сезонність постачання сировини: Основною сировиною для олійножирових комбінатів є насіння олійних культур (соняшник, соя, ріпак тощо). Закупівля сировини залежить від сезону збирання врожаю, що вимагає ретельного планування та створення запасів.

- Якість сировини: Висока якість сировини є критично важливою для кінцевого продукту, тому необхідно проводити жорсткий контроль при закупівлі та забезпечувати належні умови транспортування і зберігання.

2. Виробнича логістика

- Технологічні процеси: Виробництво олії та жирів включає складні технологічні процеси, такі як екстракція, рафінація, гідрогенізація, що вимагає синхронізації логістичних потоків для забезпечення безперервності виробництва.

- Управління запасами напівфабрикатів: Потрібне ефективне управління запасами напівфабрикатів (рафінованої олії, маргарину), щоб уникнути перебоїв у виробництві та зберегти продукцію у належних умовах.

3. Розподільча логістика

- Температурний режим: Багато продуктів олійножирової промисловості, особливо маргарини і майонези, вимагають зберігання і транспортування в певному температурному режимі, щоб запобігти псуванню.

- Розподіл готової продукції: Потрібна ефективна система розподілу готової продукції до торгових точок і споживачів, що включає використання різних видів транспорту і логістичних каналів.

4. Складська логістика

- Умови зберігання: Сировина та готова продукція потребують спеціальних умов зберігання. Наприклад, олія повинна зберігатися у герметичних резервуарах для запобігання окисленню.

- Контроль запасів: Важливо підтримувати оптимальний рівень запасів, щоб уникнути надлишків або дефіциту продукції, враховуючи обмежений термін придатності деяких продуктів.

5. Транспортна логістика

- Спеціалізований транспорт: Використання спеціалізованих транспортних засобів для перевезення наливних вантажів (олії) або продуктів, що вимагають температурного контролю.

- Транспортні витрати: Зниження транспортних витрат шляхом оптимізації маршрутів та використання різних видів транспорту, таких як залізничний, автомобільний та морський.

6. Управління зворотними потоками

- Утилізація відходів: Виробництво олії та жирів генерує значну кількість відходів (макуха, осад), які потребують належної утилізації або переробки для мінімізації впливу на довкілля.

- Повернення непридатної продукції: Організація процесів зворотної логістики для повернення та утилізації продукції, яка не відповідає стандартам якості або пошкоджена під час транспортування.

7. Інформаційна логістика

- Моніторинг та контроль: Впровадження систем моніторингу та контролю за всіма логістичними процесами, що дозволяє оперативно реагувати на зміни і забезпечувати прозорість ланцюгів постачання.

- Автоматизація процесів: Використання автоматизованих систем управління складом (WMS), систем управління транспортом (TMS) та інших інформаційних технологій для підвищення ефективності логістичних операцій.

8. Екологічна відповідальність

- Сталий розвиток: Впровадження екологічно дружніх технологій та рішень, таких як переробка відходів виробництва, використання біорозкладних матеріалів для пакування та зниження викидів шкідливих речовин.

- Енергозбереження: Оптимізація використання енергоресурсів у логістичних процесах для зменшення екологічного впливу та зниження витрат.

Логістичне забезпечення діяльності олійножирових комбінатів має свої специфічні особливості, пов'язані з характером продукції, технологічними процесами та вимогами до зберігання і транспортування. Ефективне управління логістичними процесами дозволяє знизити витрати, підвищити якість продукції та забезпечити своєчасне постачання товарів до кінцевих споживачів, що є ключовими факторами успіху підприємства в умовах сучасного ринку.

Достеменно відомо, що витрати підприємств олійно-жирової галузі пов'язані з цінами на олійну продукцію, які є упродовж останніх років нестабільними. Зважаючи на те, що ситуація з цінами на олію, яка склалась на цей момент часу на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також наявна тенденція зростання собівартості реалізованої продукції на галузевих підприємствах і різке зниження рентабельності її продажів [16] є на сьогодні серйозним поштовхом для розробки заходів щодо підвищення конкурентноздатності зазначеної продукції. Це спонукає керівників підприємств постійно і наполегливо вести пошук шляхів і заходів зі зниження загальних витрат на виробництво олійної продукції. Така стратегія надасть можливість підприємствам олійно-жирової галузі утримати конкурентні позиції на визначених сегментах ринку і оперативно й гнучко реагувати на потребу в зміні ринкової ціни на продукцію.

2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Розвиток та система менеджменту підприємства

Олійно-жирова галузь України – одна з тих галузей, яка навіть в умовах світової фінансово-економічної кризи стрімко і позитивно розвивається. Саме ОЖГ нині є однією з найважливіших і найперспективніших галузей народного господарства нашої країни. Це зумовлено її значущістю в соціальному, економічному і техніко- технологічному аспектах

Таблиця 2.1 – Особливості олійно-жирового комплексу

Аспект	Особливість	Рівень впливу
Соціальний	Забезпечення продовольчої і енергетичної безпеки країни, регіонів Задоволення фізіологічних потреб людини в олії та жирах	Стратегічний
Економічний	Коливання цін на сировину впродовж календарного року Експортна орієнтація	Тактичний Стратегічний
Техніко-технологічний	Специфіка переробки і комплексність використання олійної сировини Ресурсомісткість Концентрація і спеціалізація виробництва Залежність від стану сільського господарства і кліматичних умов Висока інтенсивність розвитку	Тактичний Стратегічний

Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» є одним з найбільших і найпотужніших підприємств з переробки олійних культур і виробництва рослинних олій та жирів в Україні, одним з найбільших бюджетоутворюючих підприємств Вінниці [27].

ПрАТ «Вінницький ОЖК» активно розвивається, збільшує потужності завдяки новим технологіям та створює робочі місця. ПрАТ «Вінницький ОЖК» засноване 12 березня 1996 р. шляхом зміни форми власності підприємства «Вінницький олійножировий комбінат» та перетворення суб'єкта орендного підприємства відповідно до рішення засновників у акціонерне товариство відкритого типу ВАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

У 2017 р. підприємство зареєстроване як Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат». На сьогоднішній день ПрАТ «Вінницький ОЖК» входить в промислову групу «Віойл» («Vioil»), яка об'єднує переробні потужності та елеватори. ПрАТ «Вінницький ОЖК» є універсальним комбінатом, який переробляє три види олійних (ріпак, соняшник, сою) та здійснює глибоку переробку власної олії.

ПрАТ «Вінницький ОЖК» виробляє:

- олії (соняшникову, ріпакову, соєву) нерафіновані та рафіновані дезодоровані, шрот;
- жири для кондитерської, хлібопекарної промисловості та кулінарії, замінники молочного жиру, шортенінги, замінники какао-масла, саломаси нерафіновані та рафіновані дезодоровані виробляли в першому півріччі 2020 року;
- маргарини виробляли в першому півріччі 2020 року [27].

Також комбінат реалізує відходи виробництва: гідрофуз, кислоти жирні соапстоку, лушпиння соняшнику та ін.

Організаційна структура ПрАТ «Вінницький ОЖК» побудована по функціональному типу, виходячи з цілей і задач діяльності комбінату і необхідних для виконання цих цілей підрозділів. В організаційній структурі показані

структурні підрозділи і зв'язки між ними. Організаційну структуру затверджує і очолює Голова Правління (рис. 2.1).

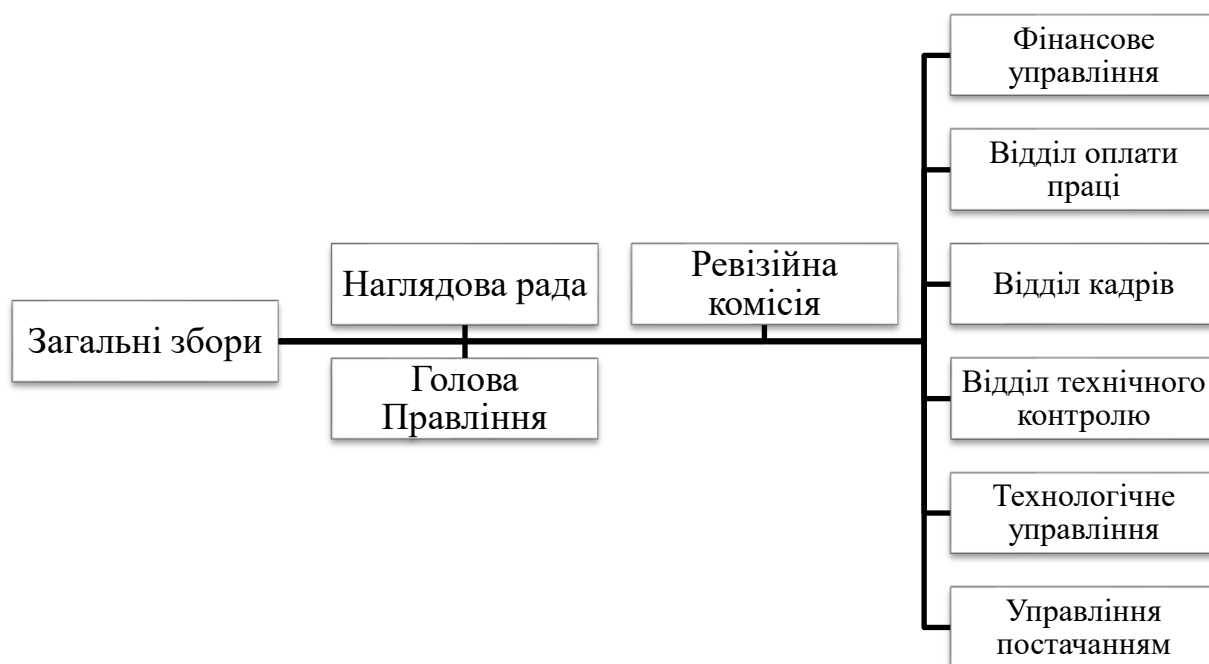

Рис. 2.1 – Організаційна структура ПрАТ «Вінницький ОЖК»

Організаційна структура Вінницького ОЖК побудована за функціональним типом, що відповідає цілям і завданням діяльності комбінату та забезпечує необхідні підрозділи для їх виконання.

Основні принципи:

- Відділення управлінських функцій за напрямками.
- Централізація функцій управління на рівні керівництва комбінату.
- Чітке розподілення обов'язків між підрозділами.

Зв'язки між підрозділами:

- Вертикальні зв'язки:
 - Від Голови Правління до керівників підрозділів та далі до їхніх команд.
 - Чітка підзвітність і управлінська ієрархія.

Горизонтальні зв'язки:

- Співпраця між різними відділами для координації діяльності.
- Обмін інформацією та ресурсами для досягнення спільних цілей.

Функціональна організаційна структура Вінницького ОЖК дозволяє ефективно реалізовувати виробничі, комерційні та управлінські завдання, забезпечуючи високу продуктивність і конкурентоспроможність підприємства на ринку. Чітке розподілення обов'язків і тісна взаємодія між підрозділами сприяють досягненню стратегічних цілей комбінату.

Таблиця 2.2 - Органи управління ПрАТ «Вінницький ОЖК»

Орган управління	Структура	Персональний склад
Загальні збори акціонерів	Акціонери	Акціонери згідно з реєстром власників цінних паперів
Наглядова рада	Голова та члени Наглядової ради (кількість встановлюється Загальними зборами акціонерів)	Репкін Анатолій Юрійович - Голова Наглядової ради Бугай Ольга Сергіївна - член Наглядової ради Гончаренко Олег Володимирович - член Наглядової ради
Правління	Правління - колегіальний виконавчий органом (кількісний склад Правління визначається Наглядовою радою)	Белінський Ярослав Петрович - Тимчасово виконуючий обов'язки Голови Правління Нечаєв Олександр Павлович - Заступник Голови Правління Музика Людмила Арсенівна - Заступник Голови Правління з виробництва Іщенко Дмитро Маркович - Заступник Голови Правління по правовій роботі Зоря Ірина Олександрівна - Член Правління Войтенко Валентин Володимирович - Член Правління
Ревізійна комісія	Голова та члени Ревізійної комісії (кількість встановлюється Загальними зборами акціонерів)	Савчук Лариса Андріївна - Голова Ревізійної комісії Притула Олеся Володимирівна - член Ревізійної комісії Чекашкін Микола Іванович - член Ревізійної комісії

Перша виробнича лінія Вінницького ОЖК була збудована в 1955 році. У 2013 році був побудований і введений в експлуатацію новий олійноекстракційний завод ОЕЗ-2 для виробництва нерафінованої олії. Весь технологічний процес переробки олійного насіння — від приймання насіння до відвантаження олії та гранульованого шроту — автоматизований і керується з пульта управління. На підприємстві постійно проводиться модернізація виробництва та впровадження нових технологій.

Виробничі потужності:

1. олійноекстракційний завод з переробки насіння олійних культур добовою потужністю переробки

- 1000 тонн насіння соняшнику або
- 600 тонн насіння ріпаку, або
- до 550 тонн соєвих бобів, або
- 300 тонн насіння льону (згідно ТР);

2. олійноекстракційний завод № 2 з переробки насіння олійних культур добовою потужністю переробки до

- 1850 тонн насіння соняшнику або
- 1350 тонн насіння ріпаку, або
- 1100 тонн соєвих бобів, або
- 1000 тонн насіння льону згідно (ТР);

3. виробництво рафінованої дезодорованої олії добовою потужністю виробництва

- 140 тонн нерафінованих саломасів та
 - 80 тонн рафінованої дезодорованої олії;
 - олії, фасованої в полімерні пляшки - 50 тонн/добу,
 - фасованих жирів та маргаринів - 60 тонн/добу;
- дільниця гранулювання лушпиння потужністю 300 тонн на добу;
інші допоміжні та обслуговуючі підрозділи.

Ступінь використання обладнання: показник використання потужності при виробництві олії нерафінованої 62,2 %; олії рафінованої дезодорованої 72%; олії фасованої 72%; лушпиння та оболонки гранульованих - 45,4%.

Протягом звітнього року підприємство займалося переробкою насіння олійних культур, виробництвом нерафінованої рослинної олії, рафінованої дезодорованої рослинної олії та тостованих шротів. Обсяг виробництва у фізичному вираженні становив 507 841 тону, а у грошовому вираженні – 2 440 649 тис. грн. Середня реалізаційна ціна становила 6 704,86 грн (без ПДВ), з виручкою 3 405 001 тис. грн. Загальна сума експорту склала 2 296 944 тис. грн, що становить 67,5% від загального обсягу продажів.

ПрАТ “Вінницький олійножировий комбінат” є універсальним комбінатом, який переробляє три види олійних культур (ріпак, соняшник, сою) і здійснює глибоку переробку власної олії. Продукція користується великим попитом як в Україні, так і на міжнародному ринку, та є перспективним продуктом для використання в харчовій та інших галузях. Наприклад, ріпакова олія використовується для виробництва біодизелю. Присутня висока залежність від сезонних змін.

Основні ринки збуту та клієнти включають Україну, країни ЄС, Японію, вітчизняні підприємства харчової промисловості, а також великі закордонні компанії, що спеціалізуються на виробництві та дистрибуції рослинних олій і жирів.

Основні ризики діяльності Товариства включають політичні та макроекономічні фактори, а також сезонний характер діяльності. Для захисту своєї діяльності, розширення ринків збуту та зменшення ризиків ПрАТ “Вінницький олійножировий комбінат” здійснює різноманітні заходи, включаючи періодичну оцінку конкурентоспроможності на внутрішньому ринку. Рівень впровадження нових технологій у сфері складського зберігання є досить низьким.

ПрАТ “Вінницький олійножировий комбінат” також розробляє та реалізує різноманітні заходи для збереження своєї частки на ринку та розширення ринків збуту шляхом залучення нових клієнтів. 82,2% продукції виробляється з

давальницької сировини, яка надходить від контрагентів на давальницьких умовах, тому збутом і продажем займаються самі замовники послуг з переробки.

Джерела сировини, їх доступність та динаміка цін: протягом 2022 року 16,5% олійної сировини було куплено за власні кошти, а 83,5% надходило на переробку на давальницьких умовах. Спостерігається велика конкуренція на ринку олійної сировини. Динаміка цін на олійну сировину: 18 562 грн/т у першому кварталі, 13 350 грн/т у другому кварталі, 12 184 грн/т у третьому кварталі, у четвертому кварталі сировина не придбавалась.

У 2022 році підприємства олійножирової галузі працювали у надзвичайно складних умовах, включаючи воєнний стан, карантинні обмеження та ситуацію на світовому олійному ринку. Різке зростання цін на соняшникову олію на внутрішньому ринку стало основним викликом, вимагаючи балансування між зростанням витрат на енергоресурси та можливостями внутрішнього ринку.

З 24 лютого 2022 року олійно-жирова галузь перейшла на роботу в умовах воєнного стану. У березні-квітні 2022 року до 70% потужностей з переробки насіння соняшнику були зупинені через блокування портів, що унеможливлювало експорт олії. Це змусило галузь шукати нові логістичні шляхи та освоювати нові ринки.

Перспективами подальшого розвитку ПрАТ “Вінницький олійножировий комбінат” є отримання та накопичення прибутку від надання послуг, який буде використаний товариством та/або його акціонерами в майбутньому з урахуванням фінансово-економічної ситуації в Україні, а саме [27].

- впровадження організаційно-технічних заходів для підвищення ефективності виробництва і забезпечення якості та безпечності харчових продуктів;
- застосування сучасного вискоєфективного устаткування для зниження енергомісткості продукції підприємства;
- поступове нарощення потужностей з переробки олійного насіння, впровадження заходів по закупівлі олійної сировини для максимальної завантажки виробництва;

- постійне поліпшення споживчих характеристик продукції з врахуванням очікуваних потреб замовників і постійний моніторинг якості продукції на відповідність міжнародним і національним стандартам; розширення освоєних і завоювання нових ринків збуту;
- безперервне забезпечення гідних та безпечних умов праці для працівників комбінату;
- подальший розвиток енергозалежності шляхом будівництва нової котельні для виробництва теплової та електричної енергії при спалюванні лушпиння (когенерація);
- дотримання принципів сталого розвитку;
- систематичне підвищення рівня кваліфікації та творчої активності працівників.

У ПрАТ "Вінницький ОЖК" розроблено та впроваджено наступні документи щодо визначення характеристик основних та критичних ризиків та систем внутрішнього контролю і управління ризиками:

- "Реєстр основних ризиків процесів на ПрАТ "Вінницький ОЖК";
- "Реєстр ризиків, що мають критичний ступінь, та заходи щодо їх мінімізації на ПрАТ "Вінницький ОЖК";
- Посадові Інструкції;
- Положення про структурні підрозділи;
- Накази та розпорядження;
- Політика у сфері якості продукції і послуг і безпечності харчових продуктів ПрАТ "Вінницький ОЖК";
- Інструкція "Про порядок управління договорами та контрактами";
- Інструкція "Про порядок дій керівництва та працівників ПрАТ "Вінницький ОЖК" на випадок візиту державних контролюючих та правоохоронних органів для проведення перевірок або з'ясування певної інформації";
- Інструкція "Про порядок розгляду звернень (пропозиції, заяви, скарги тощо) працівників ПрАТ "Вінницький ОЖК" та громадян м. Вінниця та взаємодії з зацікавленими сторонами";

- Інструкція "Про поставку, заміну обладнання та виставлення претензій";
- Інструкція "Щодо маркування харчової продукції";
- Інструкція "Про розгляд претензій, скарг і пропозицій замовників";
- Положення "Про забезпечення захисту інформації, що становить комерційну таємницю та конфіденційну інформацію Приватного акціонерного товариства "Вінницький олійножировий комбінат";
- Положення "Про бази персональних даних".

Уряд ввів воєнний стан по всій країні з 24 лютого 2022 року. Військова агресія російської федерації проти України та введення воєнного стану вважаються форс-мажорними обставинами, які завдають серйозних економічних і гуманітарних збитків країні. Протягом березня та квітня 2022 року - найгірших місяців для української економіки - ВВП скоротився на 45-50 відсотків. Український ВВП поступово відновлювався протягом травня-вересня, аж поки масовані ракетні удари по енергетичній інфраструктурі не зупинили цю тенденцію. Останнім часом суттєво зросли витрати більшості діючих підприємств різних секторів промисловості на підтримку безперебійної роботи в умовах періодичних відключень електроенергії. Усі ці чинники спричинили зростання вартості енергоносіїв та суттєве зростання цін широкого спектра товарів і послуг, ріст інфляції.

Ключовим ризиком прогнозу НБУ є триваліший термін повномасштабної війни. При цьому ключовими умовами залишається комплексне вирішення ситуації з агресивною політикою росії та продовження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема з Міжнародним Валютним Фондом, Світовим Банком, ЄБРР, а також з фінансовими партнерами з країн Європейського Союзу, США, Великої Британії та ряду інших провідних держав світу відповідно до прийнятих ними рішень. Реалізація програми відновлення дасть змогу відновити макроекономічну стабільність, необхідну для впевненого та безперервного зростання української економіки.

Європейський Союз озвучив роботу багатосторонньої донорської координаційної платформи, яка допомагатиме Україні у процесі відновлення та

відбудови після руйнувань, завданих російською агресією. У ЄС наголошують, що продовжуватимуть відігравати провідну роль у підтримці процесу відновлення та відбудови України, а також забезпечать, щоб надходження інвестицій в країну відбувалося одночасно зі здійсненням ключових реформ.

Діє контактна Група, яка збирається на регулярній основі, яку називають просто «Рамштайнською групою» або «Рамштайнським форматом», що була успішною спільною роботою країн, які надсилають Києву військову допомогу. Завдяки цьому утворилися інші «Рамштайнські» ініціативи – наприклад, «Енергетичний Рамштайн», який відіграв головну роль у забезпеченні та доставці генераторів в Україну протягом зимових місяців; або «Економічний Рамштайн», завдання якого полягає в підготовці плану відновлення країни після закінчення бойових дій.

Безумовно, збройна агресія російської федерації на Україну впливала на діяльність підприємства. Ще 24.02.2022 р. керівництвом ПрАТ «Вінницький ОЖК» було прийняте рішення про припинення виробничої діяльності і підготовку виробництва до безпечної довготривалої зупинки. Протягом наступної доби проводились роботи по відпрацюванню залишків сировини і матеріалівв незавершеному виробництві, які були задіяні в технологічному процесі та виготовлені продукції, проте 25.02.2022р., при виконанні вибухонебезпечних робіт, сталася аварія (вибух), постраждали працівники. Але, з часом, наслідки аварії були ліквідовані, Товариство відновилопошкодження і повністю запустило виробництво в травні.

На території розташування виробничих потужностей ПрАТ «Вінницький ОЖК» не відбувалося активних бойових дій. Товариство не втрачало контроль над активами, обмеження доступу до грошових коштів не відбулося. Всі виплати персоналу проводилися у повному обсязі та в передбачені законодавством строки. Однак, ПрАТ «Вінницький ОЖК» торкнулися обмеження, що були запроваджені під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: комендантська година, обмеження свободи пересування громадян, особливий режим в'їзду і виїзду, а також рух транспортних засобів, перевірка документів, заборона або

обмеження вибору місця перебування, використання потужностей та трудових ресурсів підприємства для потреб оборони, відчуження майна, мобілізація працівників.

Таким чином, з початком війни відбулись зміни, що змусили керівництво ПрАТ «Вінницький ОЖК» в терміновому порядку вносити корективи в виробничу програму та логістичні схеми з поставок сировини та збуту продукції для забезпечення подальшого функціонування, налагоджування зруйнованих бізнес-відношень. Блокування українських морських портів, призвело до значного скорочення експортного товарного потоку з України, майже повністю змінило налагоджену географію продажів та суттєво збільшило період обігу запасів готової продукції, саме ці фактори вплинули на зростання логістичних витрат. Між тим, Товариство не втратило, а підвищило свої конкурентні переваги на ринку переробної олійно-жирової промисловості через сприятливе географічне положення в центрі країни, де військові дії майже не відбуваються

2.2 Оцінка фінансового стану підприємства

Аналіз активів та пасивів підприємства є однією з найважливіших складових фінансового аналізу, який дозволяє оцінити фінансовий стан, стабільність та ефективність господарської діяльності. В умовах динамічного ринкового середовища та зростаючої конкуренції розуміння структури та динаміки активів і пасивів стає необхідним для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та стратегічного планування.

Розуміння структури активів та пасивів дозволяє керівництву підприємства ефективно управляти фінансами, мінімізувати ризики та забезпечувати стабільний розвиток в умовах конкурентного ринкового середовища. Тому регулярний та всебічний аналіз активів та пасивів є необхідним для успішної діяльності будь-якого підприємства.

Розглянемо динаміку активів та пасивів підприємства в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Аналіз балансу ПрАТ «Вінницький ОЖК» (на кінець року),
млн. грн.

Складові грошових коштів	Обсяг			2021/2020		2022/2021	
	2020	2021	2022	Абсол.	Відн. , %	Абсол. ,	Відн., %
Необоротні активи, млн. грн	3511	3387	3108	-123	-3.5	-279	-8.3
Оборотні активи, млн. грн	408	671	1136	262	64,3	464	69
Власний капітал, млн.грн	2450	1812	1783	-637	-26	-29	-1,6
Довгострокові зобов'язання, млн. грн.	613	465	419	-147	-24	-46	-10
Короткострокові зобов'язання, млн. грн	856	1781	2041	924	108	260	14,6
Баланс, млн. грн.	3920	4059	4244	139	3,6	184	4,5

За результатами горизонтального аналізу активів, наведених у табл. 2.3, видно, що в період з 2020 по 2022 роки структура активів підприємства залишалася важкою, причому більшу частку складали необоротні активи. Водночас, їхня абсолютна величина зменшилась: у 2021 році на 123810 тис. грн (3,5%) і в 2022 році на 279693 тис. грн (8,3%).

Оборотні активи, навпаки, значно зросли: у 2021 році на 64,3% і в 2022 році на 69%. При цьому загальна сума активів залишилася майже незмінною.

За результатами розрахунків можна зробити висновки, що у структурі пасивів ПрАТ «Вінницький ОЖК» у 2020 році більшу частину складав власний

капітал, що свідчило про фінансову стійкість товариства. Однак у 2021 році його величина зменшилася на 26%, а в 2022 році – на 1,6%. Внаслідок цього позиковий капітал став домінувати, що вказує на погіршення фінансової стійкості комбінату та стану власників.

Довгострокові зобов'язання мали тенденцію до зменшення: у 2021 році їхня величина знизилася на 24%, а в 2022 році – ще на 10%. Водночас короткострокові зобов'язання значно зросли: у 2021 році – більш ніж удвічі, а в 2022 році темп зростання дещо сповільнився і склав 14,6%.

Таким чином, можна зробити висновок, що у 2021-2022 роках підприємству довелося значно збільшити позиковий капітал, зокрема за рахунок зростання короткострокових банківських кредитів.

Проаналізуємо основні показники фінансової стійкості та платоспроможності ПрАТ «Вінницький ОЖК» у 2020-2022 р. (табл. 2.4).

Отже, на основі проведених розрахунків (див. таблицю 2.4), можна зробити висновок про помітне поліпшення платоспроможності підприємства у 2022 році. Проте розраховані значення залишаються нижчими від нормативних, що свідчить про недостатність поточних активів для покриття короткострокових зобов'язань підприємства.

Показник фінансової автономії зменшується протягом 2020-2022 років. Якщо в 2020 році підприємство могло фінансувати 63% своїх активів за рахунок власного капіталу, то в 2021 році цей показник склав лише 45%, а в 2022 році – 42%.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зросло з 0,37 у 2020 році до 0,58 у 2022 році, що свідчить про зростання залежності підприємства від кредиторів.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт фінансової стійкості було менше за нормативне значення 0,85-0,9 і зменшувався з 0,78 у 2020 році до 0,52 у 2022 році. Це зниження коефіцієнта свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства протягом цього періоду. Менша фінансова стійкість означає менші резерви для подолання фінансових труднощів або непередбачених витрат, що може збільшувати фінансові ризики для підприємства.

Таблиця 2.4 – Фінансова стійкість та платоспроможність підприємства

Показник	2020	2021	2022
Коефіцієнт автономії	0,62	0,45	0,42
Частка позикового капіталу	0,38	0,56	0,58
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,78	0,57	0,52
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,48	0,38	0,56
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,19	0,19	0,48
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.008	0,017	0,070

Зниження коефіцієнта фінансової стійкості підприємства вимагає перегляду фінансової стратегії, включаючи збільшення власного капіталу, оптимізацію витрат або залучення додаткових фінансових ресурсів. Ці зміни у фінансовій стійкості впливають на стратегічні рішення керівництва щодо інвестицій, розвитку нових проектів і загальної фінансової політики підприємства.

Проаналізуємо фінансові результати діяльності ПрАТ «Вінницький ОЖК» (рис. 2.2). Аналіз фінансових результатів показує, що чистий дохід від реалізації продукції ПрАТ «Вінницький ОЖК» у 2021 році зменшився на 2,9%, а в 2022 році збільшився на 83%. Ці зміни були супроводжені зростанням собівартості реалізованої продукції на 10% у 2021 році і на 33% у 2022 році.

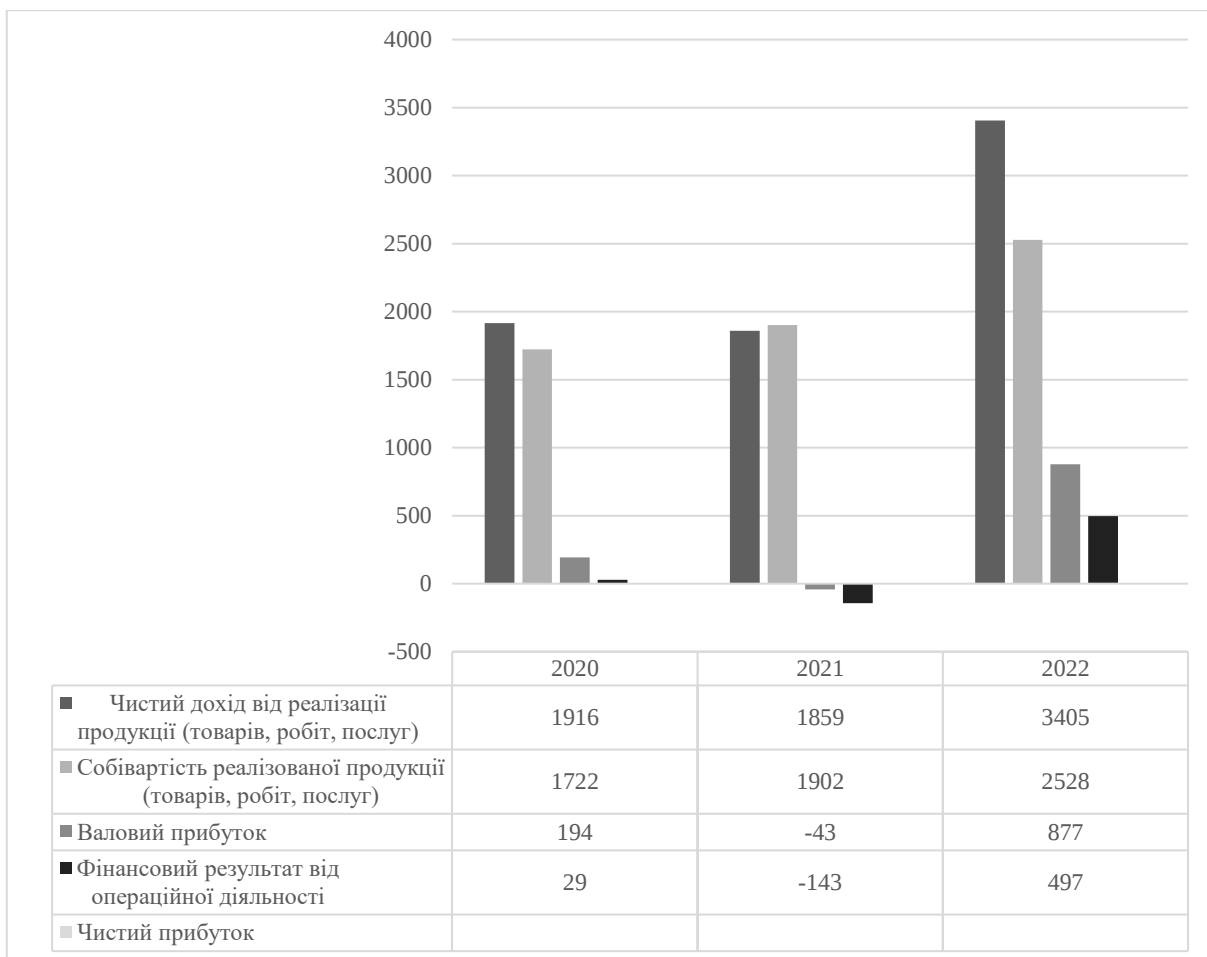

Рисунок 2.2 – Динаміка фінансових результатів ПрАТ «Вінницький ОЖК»

Значний зріст чистого доходу у 2022 році може бути наслідком успішної маркетингової стратегії, впровадження нових продуктів або підвищення конкурентоспроможності компанії.

У 2020 році підприємство зареєструвало валовий прибуток у висоті 194 млн. грн. Однак, на підсумок року воно понесло чистий збиток у розмірі 100 млн. грн., що свідчить про те, що витрати перевищили доходи від усіх видів діяльності.

У 2021 році ситуація погіршилась, і підприємство також фіксувало збитки. Операційна діяльність також відзначилась втратами, а в цілому за рік підприємство відзвітувало про негативний фінансовий результат.

Однак у 2022 році ситуація змінилась на краще, і підприємство змогло повернутися до прибуткового рівня. Чистий прибуток склав 106 млн. грн., що відображає позитивну динаміку та можливість відновлення фінансової стабільності підприємства.

2.3 Аналіз виробничої та збутової діяльності підприємства

У сучасних умовах господарювання ефективне управління основними засобами підприємства є ключовим чинником забезпечення його конкурентоспроможності та стабільного розвитку. Основні засоби, які включають будівлі, споруди, машини, обладнання та інші матеріальні активи, становлять значну частку капіталовкладень підприємства і безпосередньо впливають на виробничі процеси та результати діяльності.

Аналіз основних засобів є невід'ємною складовою управління виробничою діяльністю підприємства. Він надає керівництву необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, сприяє ефективному використанню ресурсів, плануванню інвестицій та забезпеченню стабільного розвитку підприємства. Тому регулярне проведення такого аналізу є надзвичайно важливим для досягнення стратегічних цілей підприємства та підвищення його конкурентоспроможності на ринку.

На підставі аналізу звітності та табл. 2.3, маємо такі показники:

- Первісна вартість основних засобів - 4 237 598 тис.грн.
- Сума нарахованого зносу - 1 188 241 тис. грн.
- Ступінь зносу основних засобів - 28,19%.
- Ступінь використання основних засобів - 11,82%.

Зміни вартості основних засобів в 2022 році відбулись за рахунок вибуття основних засобів на суму 481 тис.грн., введення в експлуатацію основних засобів на суму 53 866 тис.грн., переоцінки основних засобів на суму та накопиченої амортизації в сумі 160 111 тис.грн.

Збільшення балансової вартості основних засобів пов'язане з придбанням нової техніки та обладнання, машин, інструментів та приладів, проведенням ремонту приміщень, модернізацією технологічних процесів виробництва.

Первісна вартість майна переданого в заставу та іпотеку станом на 31.12.2022 р. склала 4 257 017 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Аналіз основних засобів ПрАТ "Вінницький ОЖК" в 2022 р.

Найменування основних засобів	Власні основні засоби (тис. грн)		Орендовані основні засоби (тис. грн)		Основні засоби, усього (тис. грн)	
	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду
1. Виробничого призначення:						
будівлі та споруди	3 322 890	3049357	0	0	3 322 890	3049357
машини та обладнання	631 218	535 718	0	0	631 218	535 718
транспортні засоби	13 780	16 555	0	0	13 780	16 555
земельні ділянки	24 197	24 088	0	0	24 197	24 088
інші	5 096	3 617	0	0	5 096	3 617
2. Невиробничого призначення:						
будівлі та споруди	0	0	0	0	0	0
машини та обладнання	0	0	0	0	0	0
транспортні засоби	0	0	0	0	0	0
земельні ділянки	0	0	0	0	0	0
інвестиційна нерухомість	0	0	0	0	0	0
інші	0	0	0	0	0	0
Усього	3 322 890	3049357	0	0	3 322 890	3049357

З метою аналізу збутової діяльності підприємства розглянемо динаміку та структуру обсягів виробництва та продажів за різними видами продукції (табл. 2.5 і 2.6).

Таблиця 2.5 - Обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції в 2021 році [27]

№	Основні види продукції	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі, тон	у грошовій формі, тис.грн)	у % до обсягу виробництва	у натуральній формі, тон	у грошовій формі, тис.грн	у % до обсягу реалізації
1	Олія ріпакова нерафінована	5387	114445	6	4403	102141	5
2	Олія соняшникова нерафінована	40793	862387	47	36128	825004	43
3	Шрот ріпаковий	7668	43707	2	7659	44662	2
4	Шрот соняшниковий	33665	188881	10	35503	231707	12
5	Олія соєва	722	16386	1,02	717	13856	1,05
6	Шрот соєвий	2631	28941	2,5	2618	30044	2,3
7	Послуга з переробки давал. соняшнику	443888	186696	10	443888	264890	14
8	Інше	-	118467	6	-	138390	7
9	Торгівля, громад харчування	-	118467	6	-	138390	7

Структура обсягів реалізації основних видів продукції та послуг підприємства у 2021 р. відображено на рис. 2.3. Згідно наведених даних, найбільший обсяг у структурі реалізованої продукції припадає на олію соняшкову нерафіновану – 43%. Послуги з переробки давальницького соняшнику складають 14%, а шрот соняшниковий – 12%.

Рис. 2.3 - Структура обсягів реалізації основних видів продукції та послуг
ПрАТ «Вінницький ОЖК» у 2021 р., %

Розглянемо структуру та зміни обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції підприємства у 2022 році. Згідно представлених даних, найбільший внесок у структурі реалізованої продукції становить олія соняшникова нерафінована – 42%. Послуги з переробки давальницького соняшнику складають 17%, продаж олії соняшникової фасованої приносить 11,8% доходів, а виручка від послуг громадського харчування – 11,7%.

Питома вага шроту соняшникового у структурі доходів підприємства зменшилась з 12% в 2021 році до 8,6% у 2022 році. Виробництво олії ріпакової складало 13,2% від загальної вартості виробленої продукції в 2021 році. Однак його питома вага у структурі вартості реалізованої продукції складає лише 3,8%, що вказує на проблеми з реалізацією цього виду продукції.

Таблиця 2.6 – Структура виробництва та реалізації основних видів продукції
в 2022 році

№	Основні види продукції	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		тон	тис.грн	у % до обсягу виробництва	тон	тис.грн	у % до обсягу реалізації
1	Олія ріпакова нерафінована	9 407	322224	13,2	2 340	129486	3,8
2	Олія соняшникова нерафінована	39582	1182597	48,5	32 819	1425203	41,9
3	Шрот соняшниковий тостований	33 568	189362	7	35 617	292263	8,6
4	Послуга з переробки давал. соняшнику	407 526	289098	11,8	407526	571049	16,8
5	Олія соняшникова фасована	7 063	293183	12	7 063	400290	11,8
6	Інше	-	164183	6,7	-	189488	5,6
7	Торгівля, громадське харчування	-	0	0	-	397220	11,7

Відзначається зміна у структурі та асортименті виробленої та реалізованої продукції, проте основними видами продукції та послуг залишаються:

- Олія соняшникова нерафінована
- Послуга з переробки давальницького соняшнику
- Шрот соняшниковий
- Торгівля та громадське харчування
- Олія ріпакова нерафінована

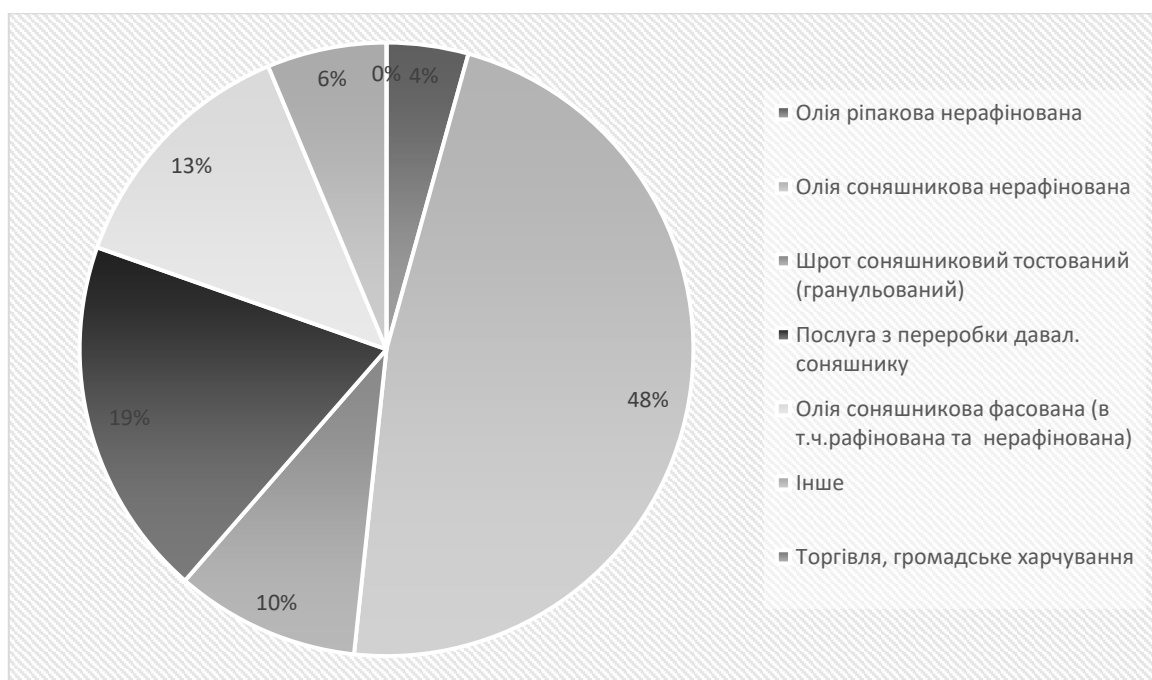

Рис. 2.4 - Структура обсягів реалізації основних видів продукції та послуг
ПрАТ «Вінницький ОЖК» у 2022 р. [27]

Таким чином, можна відзначити динаміку зростання реалізації основних видів продукції підприємства у вартісному вимірі. Проте структура асортименту виявляється нестабільною, з істотним зростанням доходів від послуг з переробки давальницької сировини у ПрАТ "Вінницький ОЖК".

Загалом, можна виділити такі сильні та слабкі сторони ПрАТ «Вінницький ОЖК».

Сильні сторони:

- збільшення виробничих потужностей (розбудова існуючих цехів, побудова нових)
- оновлення основних засобів,
- збільшення чисельності кваліфікованих робітників (підготовка всередині організації та
- залучення ззовні),
- розширення частки ринку за рахунок збільшення пропозиції і об'ємів реалізації

- наявність власних каналів розповсюдження продукції,
- впровадження нових технологій,
- низький ступінь залежності від кредитора

До слабких сторін та загроз підприємства можна віднести:

- вплив росту інфляції,
- присутність шкідливих умов виробництва і відходів,
- низький рівень рентабельності виробництва,
- нестача грошових засобів для фінансування нововведень,
- значна кількість кризових ситуацій (криза постачання, виробничотехнологічної кризи, кризи управління персоналом та інших локальних криз)

Умови війни викликали значні виклики та проблеми для ПрАТ «Вінницький ОЖК». як у виробничій, так і в збутовій діяльності.

1. Нестабільність постачання сировини: Війна порушила ланцюг постачання сировини, такої як соняшник або ріпак, що є основними сировинами для виробництва олій. Збої в постачанні призвели до зменшення виробництва або навіть припинення діяльності.

2. Підвищення вартості сировини і енергоносіїв: Умови війни супроводжувались зростанням цін на енергоносії та інші ресурси, необхідні для виробництва олій. Це в свою чергу підвищило витрати виробництва та негативно впливало на прибутковість.

3. Проблеми з транспортуванням і логістикою: Воєнні дії призвели до перекриття транспортних маршрутів, зокрема збутових шляхів, що ускладнило доставку готової продукції до споживачів.

4. Зменшення попиту та ринкових змін: За умов погіршення платоспроможності населення споживчий попит зменшується, що впливає на реалізацію продукції. Ринкові зміни, зокрема експортні обмеження чи зміни в торговельних відносинах, також обмежують на збут.

5. Ризики для персоналу і безпека виробничих об'єктів: Військові дії створили загрози для безпеки працівників та виробничих об'єктів комбінату, що потребує

вжиття додаткових заходів безпеки та може обмежувати виробничі можливості. Окрім того мобілізація чоловіків також створює загрозу нестачі кваліфікованих працівників.

У таких умовах важливо для олійножирового комбінату розробляти стратегії мінімізації ризиків, встановлювати альтернативні джерела постачання і збуту, підтримувати безпеку працівників та об'єктів і виявляти гнучкість у виробничих процесах для адаптації до змінюваних умов.

З НАПРЯМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Оптимізація логістичного забезпечення аграрної продукції в умовах війни

Війна, розпочата Російською Федерацією, корінно змінила систему постачання сільськогосподарської продукції. Заблокувавши українські порти, Росія нанесла сильний удар українській економіці. До початку широкомасштабного вторгнення близько 70% експорту, включаючи майже 90% сільськогосподарської продукції, здійснювалися морем (приблизно 47 мільярдів доларів США). Вторгнення фактично паралізувало експортні можливості України, і спроби перевезення сільськогосподарської продукції сухопутним транспортом призвели до логістичного колапсу. Організація автомобільних перевезень стала вкрай складною через обмежену пропускну спроможність прикордонних переходів на заході України, і вартість логістики значно зросла, оскільки відстань до портів ЄС збільшилася в декілька разів.

У період війни, основні проблеми у сфері постачання аграрної продукції включають (рис. 3.1):

1. Блокування українських портів Росією, спрямоване на досягнення політичних, економічних або геополітичних цілей, має серйозні наслідки для економіки та торгівлі України. Ці дії також порушують міжнародне право та норми морського права, стимулюють зміну логістичних маршрутів експорту та імпорту. Щодо таких заходів можуть бути застосовані різні форми тиску, включаючи політичні та дипломатичні зусилля, санкції, міжнародне осудження та інші реакції. Блокування портів може призвести до серйозного конфлікту і мати потенційно серйозні наслідки для міжнародної стабільності і безпеки. Наголошується на необхідності виконання міжнародного права та його норм.

2. Неготовність інфраструктури, як української, так і європейської, до транспортування великої кількості агропродукції автомобільним транспортом призводить до значних черг на кордонах. Це також впливає на транспортну

логістику, подорожі пасажирів та вантажів, і може призвести до великих збитків у часі і фінансах. Велика кількість транспортних засобів спричиняє забруднення повітря внаслідок викидів. Затримки у доставці товарів клієнтам призводять до значних економічних втрат для компаній, що залежать від безперервного руху транспорту.

Рис. 3.1 Основні проблеми постачання аграрної продукції та їх наслідки в період війни [28]

3. Кадрові виклики (відтік кадрів, мобілізація) виникають через відсутність або нестачу кваліфікованих та досвідчених працівників, які здатні ефективно

управляти процесами та виконувати поставлені завдання. У міжнародних транспортних операціях часто потрібне розуміння різних мов та міжнародних стандартів. Відсутність персоналу із необхідною мовною компетентністю може ускладнити комунікацію з іноземними партнерами та вимагати додаткових зусиль для виконання завдань. Кожна країна має свої правила, закони та норми, що регулюють транспортні операції через кордон. Важливо мати фахівців, які розуміють місцеве законодавство та можуть відповідати на запити та вимоги місцевих органів влади. Також слід враховувати, що часто потрібне дотримання певних стандартів безпеки та якості для транспортованих товарів. Компетентні фахівці мають бути у змозі контролювати ці аспекти, щоб запобігти можливим аваріям або проблемам із якістю товарів. Відсутність кваліфікованих спеціалістів та персоналу може спричинити незаплановані витрати, затримки, штрафи та загальне погіршення ефективності логістики та транспортних операцій. Для подолання цих кадрових викликів необхідно інвестувати в навчання та розвиток персоналу та залучати фахівців із досвідом у міжнародних транспортних операціях.

4. Підвищення цін на енергоносії або їх недостача прогнозується на літо цього року. Цей процес сприятиме зростанню цін на агропродукцію через перенесення промислової інфляції на споживчий ринок у всьому світі.

5. Перебої в електропостачанні, що мають найбільший вплив на складську логістику, можуть спричиняти різні проблеми для домогосподарств, бізнесів та інфраструктури загалом. Ці проблеми включають втрати продуктивності бізнесу через зупинку виробництва та обслуговування, загрозу здоров'ю і безпеці через недостатню роботу медичного обладнання та систем безпеки, вплив на комунікаційні мережі та зниження якості життя населення.

6. Втрата виробничих потужностей та основних засобів може суттєво позначитися на підприємствах у будь-якому секторі економіки. Це може призвести до значних економічних втрат, затримок у виробництві та наданні послуг, а також до втрати ринкових позицій. Щоб зменшити ризики таких втрат, підприємства використовують стратегії бізнес-контингентності, страхування, плани

надзвичайних ситуацій та системи резервного електропостачання, а також розробляють плани відновлення бізнесу в разі втрати активів.

Логістика аграрної продукції у період війни стикається з численними значними викликами і обмеженнями через підвищений ризик і нестабільність у міжнародних відносинах. Основні проблеми включають економічні санкції, спрямовані на обмеження доступу до ринків для продукції з країн, що перебувають у конфлікті. Це може значно ускладнити експорт аграрної продукції. Затримки у транспортних маршрутах та блокування транзитних шляхів ускладнюють транспортування продукції до зарубіжних ринків. Воєнні дії можуть призвести до знищення сільськогосподарської інфраструктури, виробничих потужностей і машин, що в свою чергу призводить до втрати врожаю та зниження виробництва.

Загалом військові конфлікти створюють серйозний ризик для якості та безпеки аграрної продукції через забруднення ґрунту, води та повітря від вибухів та інших чинників. Вони також впливають на фінансову стабільність країни, валютний обмін та доступ до фінансових ресурсів для фермерів і сільськогосподарських підприємств, а також ставлять під загрозу безпеку співробітників. В результаті країни можуть втратити доступ до певних ринків збуту, що призводить до зменшення обсягів експорту та втрати конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

3.2 Система аналізу й контролю логістичних витрат підприємства

Важлим напрямком підвищення конкурентоспроможності підприємств олійно-жирової галузі України в сучасних умовах є виробництво якісної та доступної за ціною продукції. Формування прийнятної для споживача ціни на продукцію цієї галузі значною мірою залежить від логістичних витрат. Згідно дослідженнями, логістичні витрати підприємств становлять від 32 до 62% вартості товарів, що продаються, і представляють собою групу витрат, де є значні можливості для заощадження. Ця проблематика стає особливо важливою у

контексті основної мети діяльності підприємств — максимізації їхнього довгострокового прибутку.

Однією з умов досягнення цієї мети є вдосконалення організації облікових систем на підприємствах, що потребують загального удосконалення й розвитку. Згідно з результатами досліджень, ефективним шляхом модернізації облікових систем на підприємствах галузі є впровадження виокремленої системи реєстрації, аналізу та контролю логістичних витрат. Ця система має функціонувати самостійно, в рамках загальної системи управління витратами.

Логістичні витрати утворюються практично на всіх етапах виробничо-господарських процесів підприємств галузі — постачанні, виробництві, розподілі й збуті, поверненні реалізованої продукції, утилізації та знищенні відходів. Це вимагає системного підходу до створення на досліджуваних підприємствах систем реєстрації, аналізу та контролю цих витрат, що стануть базою для прийняття рішень з ефективного управління ними та значного зниження собівартості продукції.

Результати аналізу господарювання вітчизняних олійнодобувних підприємств однозначно показують, що на сьогодні вони виявляють чітку тенденцію до впровадження заходів, спрямованих на зниження логістичних витрат (ЛВ) в окремих сферах діяльності. Наприклад, на етапі постачання фахівці з логістики активно працюють над мінімізацією витрат на закупівельні операції; на етапі виробництва — на зменшенні витрат на виробництво продукції; на етапі розподілу й збуту — на підвищенні ефективності використання транспортного рухомого складу та виборі найбільш економічних транспортних процесів.

Проте спроби гармонізувати ці різні цілі часто призводять до зростання загальних логістичних витрат, що негативно впливає на ціну продукції та, в кінцевому підсумку, на чистий прибуток підприємства. З урахуванням цієї ситуації, необхідна коректної ідентифікації та оцінювання логістичних витрат, а також раціонального управління ними в рамках загальних витрат підприємства в умовах сучасного господарювання. Це є критичним у конкурентній боротьбі, де ефективне управління витратами може значно покращити фінансові показники підприємства.

Коректна ідентифікація і оперативне оцінювання логістичних витрат надають можливість отримувати достовірну і повну інформацію про них, що є важливим аспектом для підприємств різних галузей. На сьогодні вітчизняні вчені встановили, що в інформаційних системах, задіяних у управлінні витратами, відсутні близько 52% необхідної інформації. Однак належна кількість інформації про логістичні витрати є обов'язковою умовою для ефективного управління ними, що дозволяє значно знизити собівартість продукції та своєчасно приймати відповідні управлінські рішення.

Центри відповідальності за логістичні витрати на підприємствах галузі слід формувати згідно з виділеними центрами і пунктами концентрації цих витрат, що включає два рівні. На першому рівні потрібно створювати центри відповідальності за логістичні витрати відповідно до наявних на підприємстві етапів виробничо-господарського процесу. На другому рівні формуються пункти відповідальності за конкретними функціональними видами логістичної діяльності.

Отже, в якості центрів відповідальності за логістичні витрати на підприємствах олійно-жирової галузі слід розглядати відділи матеріально-технічного забезпечення, логістичного забезпечення виробництва, розподілу та збуту продукції, утилізації та знищення відходів.

Пунктами відповідальності за логістичні витрати мають стати такі підрозділи: закупівель, складського господарства, транспортного забезпечення, виконання замовлень клієнтів, логістичного адміністрування, реєстрації, аналізу та контролю логістичних витрат, інформаційного забезпечення.

Система реєстрації, аналізу й контролю логістичних витрат на підприємствах галузі має бути структурно побудована з чотирьох підсистем, які повинні бути інтегровані в загальну систему обліку й управління витратами підприємства. З точки зору автора, ці підсистеми включають реєстрацію логістичних витрат (РЛВ), їх аналіз (АЛВ), бюджетування (БЛВ) та контроль (КЛВ).

Підсистема реєстрації логістичних витрат спрямована на фіксацію цих витрат за центрами та пунктами їх зосередження. Результати реєстрації логістичних витрат повинні бути документовані відповідно до плану рахунків бухгалтерського

обліку і занесені в відповідні електронні форми логістичної інформаційної системи, які подаються до бухгалтерії підприємства та підсистеми аналізу логістичних витрат.

Підсистема аналізу логістичних витрат виконує аналітичну функцію для певного виду витрат. Основною метою аналізу є: перш, оцінка раціональності цих витрат з точки зору їх впливу на покращення кінцевих результатів логістичної діяльності та збільшення прибутку підприємства; друг, виявлення можливостей скорочення цих витрат у поточному і майбутньому періодах.

Логістичний аналіз повинен здійснюватися згідно з основними сферами діяльності підприємства, і є узгодженим з підходом до формування системи оцінних показників логістичної діяльності підприємств галузі.

Аналітичну функцію підсистеми АЛВ, як показує узагальнення спеціальної літератури, здійснюють за допомогою відомих методів і технічних прийомів аналізу. Серед них найбільш поширеними є факторний, індексний, кластерний, дисперсійний, множинний кореляційно-регресійний та спектральний аналізи, функціонально-вартісний метод, методи статистичного імітаційного моделювання, різні економетричні методи й моделі, а також методи експертних оцінок. Проте, можна зробити висновок, що для аналізу логістичних витрат найбільш доцільним є застосування функціонально-вартісного аналізу (ФВА).

Метод ФВА є ефективним фінансовим інструментом у стратегічному управлінні логістичними витратами. Він дозволяє фахівцям служби логістики галузевих підприємств оперативно виявляти можливості й шляхи істотного зменшення витрат. Це пояснюється можливістю глибокого дослідження окремих видів логістичної діяльності та виконуваних в межах неї логістичних активностей. ФВА також надає змогу фахівцям своєчасно вносити корективи в логістичну діяльність підприємства, включаючи технічну й організаційну структуру його логістичної системи.

Логістична діяльність, як окремий напрямок господарської діяльності підприємства, для ефективного управління потребує розробки логістичного бюджету. Це вимагає інтеграції підсистеми бюджетування в загальну структуру

системи реєстрації, аналізу та контролю логістичних витрат. З цієї причини ми пропонуємо визначити категорії "логістичний бюджет" і "логістичне бюджетування".

Під логістичним бюджетом слід розуміти документ, який відображає у вартісних показниках майбутні логістичні активності та фінансові результати, пов'язані з їхнім виконанням. Це означає, що логістичний бюджет складається з усіх витрат, запланованих на підприємстві для виконання окремих видів логістичних діяльностей в певному місці і часі виникнення. Крім того, у цьому бюджеті важливо уточнити видову структуру логістичних витрат, визначити місця їх утворення та зареєструвати відповідальні підрозділи підприємства чи конкретних виконавців, які здійснюють ці активності.

Логістичне бюджетування – це процес встановлення обсягу витрат і надходжень, оптимізація їх структури з метою досягнення цілей логістичної діяльності при врахуванні обмежень і можливого впливу зовнішнього середовища. Результати бюджетування логістичних витрат слід узгоджувати з планами виконання конкретних видів логістичних діяльностей на підприємстві і оперативно передавати підсистемі контролю логістичних витрат для проведення відповідних контрольних заходів.

Підсистема контролю логістичних витрат спрямована на кілька основних завдань: контролювання витрат, пов'язаних з виконанням логістичних активностей на підприємстві; оцінки обґрунтованості обсягу витрат на здійснення логістичних операцій і процесів; забезпечення платіжної та фінансової дисципліни. Логістичний контроль – це систематичний процес обробки логістичних даних з метою виявлення відхилень між планованими і фактичними показниками, а також аналізу цих відхилень для визначення їх причин.

Контроль логістичних витрат повинен бути спрямований на поточні результати логістичної діяльності і пов'язуватися з перевіркою документації і необхідністю виходу на місця здійснення логістичних операцій. Ефективність контролю значно зростає, коли управління логістичною діяльністю делеговане

відповідним підрозділам служби логістики, що дозволяє їм досягати максимальних результатів у роботі з логістичними процесами.

Інформація про логістичні витрати, пов'язані з виконанням логістичних активностей в режимі реального часу, повинна подаватися в службу логістики заводу і одночасно в бухгалтерію заводу. Ця інформація оперативно аналізується та використовується для коригування плану логістичної діяльності заводу і внесення змін у стратегію управління. Усі ці дії здійснюються фахівцями з логістики в межах загальної стратегії заводу і відповідно до його генеральної мети.

Для ефективної реалізації запропонованої системи реєстрації, аналізу й контролю логістичних витрат на підприємстві необхідно провести такі кроки (рис. 3.2).

Рис. 3.2 Етапи еалізації системи реєстрації, аналізу й контролю логістичних витрат на ПрАТ «Віницький ОЖК»

Слід зауважити, що на деяких олійножирових підприємствах наразі не впроваджено обґрунтований перелік видів логістичної діяльності, які

розподіляються за фазами виробничо-господарських процесів. Наприклад, фаза утилізації виробничих відходів реалізується на деяких підприємствах обмежено.

Опитування фахівців з олійно-екстракційних заводів дозволило з'ясувати, що при організації та встановленні системи реєстрації, аналізу та контролю логістичних витрат великі труднощі можуть виникнути на етапах виробництва та утилізації. Для цих етапів необхідно чітко ідентифікувати та деталізувати логістичні активності з точністю до місця їх виконання та відповідно описати залучені витрати. Це стало основою для проведення глибокого аналізу місць утворення логістичних витрат під час виробництва продукції та утилізації виробничих відходів на досліджуваних підприємствах.

Виробничий процес олійножирових підприємств складається з ряду технологічних процесів, таких як приймання сировини з її зберіганням у відповідних спорудах, виробництво готової продукції та вторинної переробки виробничих відходів (утилізація), а також складування та тимчасове зберігання готової та вторинної продукції, включаючи відходи як виробничі, так і побутові, і їх подальше знищення.

3.3. Рекомендації щодо покращення логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції ПрАТ «Вінницький ОЖК»

Логістичне забезпечення виробництва та збуту продукції олійножирових підприємствах включає ряд стратегічних напрямів, які грають важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства. Розглянемо та обґрунтуємо напрямів логістичного забезпечення для ПрАТ «Вінницький ОЖК»:

1. Сировина та матеріали:

- Одним з ключових аспектів логістики на олійножирових підприємствах є забезпечення постачання сировини (соя, соняшник, пальма тощо) та необхідних матеріалів для виробництва олійних продуктів. Це включає управління ланцюгом постачання, оптимізацію запасів та мінімізацію ризиків дефіциту.

2. Виробничі процеси:

- Логістичне планування і організація виробничих процесів грають критичну роль у забезпеченні плавного виробництва і запобіганні перерв у виробництві. Це включає управління виробничими потоками, розстановку обладнання, планування робочих сил та інші аспекти оптимізації виробничих потоків.

3. Управління якістю:

- Логістика також відіграє важливу роль у забезпеченні якості виробництва та продуктів. Це включає контроль якості сировини, використання систем контролю якості під час виробництва, аналіз та вдосконалення процесів для забезпечення відповідності стандартам якості.

4. Зберігання та логістика складування:

- Ефективне управління складськими запасами і зберіганням готової продукції є важливим аспектом логістики. Це включає оптимізацію використання складських приміщень, системи зберігання, управління запасами та обігом товарів.

5. Дистрибуція та збут:

- Логістика також охоплює управління дистрибуцією та збутом продукції. Це включає вибір оптимальних маршрутів доставки, організацію транспорту, управління складами збуту та роздрібною торгівлею.

6. Інформаційні технології та системи підтримки прийняття рішень:

- Застосування сучасних інформаційних технологій для автоматизації інвентаризації, ведення обліку та аналізу даних є критичним для ефективного управління логістичними процесами на олійножирових підприємствах.

Кожен із цих напрямів логістичного забезпечення спрямований на забезпечення ефективності та конкурентоспроможності підприємства шляхом оптимізації виробничих та дистрибуційних процесів, зменшення витрат та підвищення якості продукції.

Для обґрунтування оптимізації логістики запасів проаналізуємо структуру запасів підприємства. З таблиці 3.1 видно, що обсяги запасів в 2022 році зменшились на 55% порівняно з 2021 роком. Це зниження спостерігалось у таких категоріях запасів, як:

- Транспортно-заготівельні витрати зменшилися на 88%.
- Сировина та матеріали скоротилися на 90%.
- Будівельні матеріали зменшилися на 73%.
- Товари скоротилися на 59%.
- Обсяги готової продукції зменшилися на 50%.

У той же час було зафіксовано зростання обсягів у наступних позиціях запасів:

- Обсяги палива зросли на 1118%.
- Тара і тарні матеріали збільшилися на 93%.
- Запасні частини зросли на 23%.
- Інші матеріали збільшилися на 31%.
- Обладнання від демонтажу зросло на 8%.
- Малоцінні та швидкозношувані предмети збільшилися на 85%.

Таблиця 3.1 – Структура запасів ПрАТ «Вінницький ОЖК», тис. грн.

Стаття запасів	на кінець 2022 р.		На кінець 2021 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Транспортно-заготівельні витрати	387	0%	3230	1%
Сировина та матеріали	16172	11%	156102	46%
Паливо	15331	10%	1259	0%
Тара і тарні матеріали	7407	5%	3830	1%
Будівельні матеріали	691	0%	2535	1%
Запасні частини	32503	21%	26511	8%
Інші матеріали	4762	3%	3647	1%
Обладнання від демонтажу	2001	1%	1848	1%
Товари	5078	3%	12386	4%
Малоцінні та швидкозношувані предмети	1837	1%	992	0%
Готова продукція	62662	41%	124241	37%

Всього:	151831	100%	336581	100%
---------	--------	------	--------	------

На основі аналізу наведених даних можна запропонувати кроки для оптимізацію запасів:

1. Ревізія запасів на зменшення: Провести детальний аналіз транспортно-заготівельних витрат, сировини та матеріалів, будівельних матеріалів та товарів, щоб ідентифікувати причини їх зменшення. Можливо, це зменшення викликане оптимізацією процесів виробництва або ефективнішим управлінням запасами. Застосувати принципи "just-in-time" або переглянути політику запасів для їх уточнення відповідно до поточних потреб.

2. Управління зростанням обсягів: Для позицій, де спостерігалось значне зростання запасів, таких як паливо, тара і тарні матеріали, запасні частини тощо, розглянути можливості оптимізації цих запасів. Це може включати впровадження точного управління запасами (inventory management), аналіз використання цих матеріалів та можливостей їх зменшення за умови збереження оптимального рівня сервісу.

3. Впровадження передових методів управління запасами: Розглянути використання передових методів управління запасами, таких як прогнозування на основі аналізу даних, використання програмного забезпечення для управління запасами (Inventory Management Systems), що дозволяє автоматизувати процеси поповнення запасів і планування замовлень.

4. Оптимізація процесів управління запасами: Переглянути процеси управління запасами, виявити та усунути можливі зайві витрати часу і ресурсів. Впровадити стратегії зменшення витрат, такі як оптимізація складської логістики, раціоналізація процесів замовлення та постачання.

5. Постійне моніторинг і аналіз: Встановити систему постійного моніторингу запасів і аналізу їх ефективності. Це дозволить оперативно реагувати на зміни в попиті, уникати зайвих запасів і забезпечувати оптимальний рівень обслуговування клієнтів.

Ці пропозиції допоможуть підприємству оптимізувати запаси, знизити витрати і підвищити ефективність управління матеріальними ресурсами.

На основі проаналізованих даних про структуру та зміни обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства, можна запропонувати наступні пропозиції щодо логістичного забезпечення збутової діяльності:

1. Оптимізація логістичних процесів для основних продуктів:

- Звернути особливу увагу на олію соняшникову нерафіновану, яка складає 42% від загальної структури реалізованої продукції. Пропонується оптимізувати постачання сировини, виробництво та дистрибуцію цього продукту для забезпечення плавної ланки постачання і високого рівня обслуговування клієнтів.

2. Підвищення ефективності переробки соняшнику:

- Оскільки послуги з переробки давальницького соняшнику відіграють значну роль у структурі доходів (17%), рекомендується здійснити аналіз і оптимізацію логістичних процесів цієї ділянки. Це включає оптимізацію потоку сировини, виробництво та доставку готової продукції.

3. Удосконалення ланцюга постачання фасованої олії:

- Для покращення реалізації фасованої олії соняшникової, яка приносить 11,8% доходів, важливо оптимізувати логістичні процеси в усій ланці постачання, включаючи управління складами, обробку замовлень та доставку.

4. Розвиток каналів збуту для олії ріпакової:

- З урахуванням труднощів у реалізації олії ріпакової (тепер лише 3,8% у структурі вартості реалізованої продукції), можна запропонувати розвиток нових або удосконалення існуючих каналів збуту, включаючи маркетингові стратегії та логістичну підтримку для привернення нових клієнтів та збільшення обсягів продажів.

5. Моніторинг та аналіз:

- Встановити систему постійного моніторингу та аналізу ефективності логістичних процесів для всіх видів продукції. Це дозволить оперативно реагувати на зміни на ринку та внутрішніх процесах підприємства.

Ці пропозиції спрямовані на підвищення ефективності логістичного забезпечення збутової діяльності підприємства, зменшення затрат і покращення обслуговування клієнтів.

Для оптимізації логістичного забезпечення виробничої та збутової діяльності олійножирового комбінату можна запропонувати використання інформаційних технологій:

1. ERP-системи (Enterprise Resource Planning):

- Впровадження ERP дозволить інтегрувати всі підрозділи підприємства в єдину систему управління ресурсами. Це забезпечить автоматизацію процесів управління запасами, виробництвом, фінансами, збутом тощо. ERP дозволяє оперативно отримувати дані з усіх відділів, що значно спрощує прийняття рішень та планування.

2. Системи управління складами (WMS - Warehouse Management Systems):

- WMS дозволяють автоматизувати управління складами, включаючи приймання товарів, зберігання, вибірку замовлень та відвантаження. Вони забезпечують ефективне використання складського простору, оптимізацію логістичних процесів і зниження витрат.

3. Системи автоматизованого планування виробництва (APS - Advanced Planning and Scheduling):

- APS допомагають в плануванні виробничих процесів, розкладанні виробництва, управлінні ресурсами та матеріалами. Вони враховують різні параметри, такі як наявність сировини, обладнання, робоча сила та технологічні можливості.

4. Електронна комерція і цифрові платформи для збуту:

- Використання цифрових платформ і електронної комерції дозволяє покращити процеси замовлення, оптимізувати ланцюг постачання, зменшити час доставки і підвищити задоволеність клієнтів. Це особливо важливо для забезпечення швидкого доступу до інформації про товари і послуги.

5. Системи моніторингу та трекінгу (RFID, IoT):

- Використання RFID (Radio-Frequency Identification) та IoT (Internet of Things) дозволяє в реальному часі відслідковувати рух товарів та контролювати умови їх зберігання. Це сприяє зменшенню втрат, оптимізації управління запасами і підвищенню ефективності логістичних процесів.

6. Аналітичні платформи і Big Data:

- Використання аналітичних платформ і Big Data дозволяє аналізувати великі обсяги даних щодо виробничих процесів, споживання ресурсів, вимог споживачів і тенденцій ринку. Це допомагає в управлінні ризиками, прийнятті рішень та стратегічному плануванні.

Ці інформаційні технології дозволяють підприємствам підвищити ефективність, знизити витрати і покращити обслуговування клієнтів шляхом автоматизації та оптимізації логістичних процесів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Економічний ефект від впровадження інформаційних технологій у виробничу та збутову діяльність ПрАТ «Вінницький ОЖК»

Напрямок	Економічний ефект
Зменшення витрат на управління запасами	Впровадження ефективної системи управління запасами може призвести до зменшення витрат на складське утримання і оптимізацію вартості запасів. Наприклад, інтеграція WMS може знизити витрати на склад на 15-20%.
Підвищення ефективності виробничих процесів	Використання систем планування виробництва (APS) може знизити час циклу виробництва на 20-30% і збільшити використання обладнання на 10-15%.
Покращення точності прогнозування і планування	Використання аналітичних і ВІ платформ може підвищити точність прогнозування попиту на 25-30%, що дозволяє уникнути перепродажів і збитків від непроданої продукції.

Покращення обслуговування клієнтів	Впровадження електронної комерції і CRM систем може збільшити швидкість виконання замовлень на 15-20% і підвищити задоволеність клієнтів на 20-25%
Зниження ризиків і підвищення конкурентоспроможності	ІТ ініціативи можуть знизити ризики на 15-20% і підвищити загальну конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Впровадження запропонованих інформаційних технологій для оптимізації логістичного забезпечення може мати значний економічний ефект для підприємства.

1. Зменшення витрат на управління запасами: Системи ERP, WMS і APS дозволяють оптимізувати запаси, зменшити їх вартість, уникнути перевантажень і дефіциту. Це може призвести до значного зниження витрат на складське утримання, втрати через застарілі або непродані запаси, а також на витрати на транспортування і обробку.

2. Підвищення ефективності виробничих процесів: Автоматизація і оптимізація виробничих процесів за допомогою технологій APS дозволяє зменшити час циклу виробництва, підвищити використання обладнання і ресурсів, що веде до збільшення виробничої потужності і зниження витрат на виробництво.

3. Покращення точності прогнозування і планування: Використання аналітичних платформ і Big Data дозволяє підприємствам краще розуміти ринкові тенденції, споживчі вподобання і потреби, що сприяє точнішому прогнозуванню попиту і плануванню виробництва. Це дозволяє уникнути перепродажів і знижень, підвищити заповненість виробничих потужностей і мінімізувати невикористані ресурси.

4. Покращення обслуговування клієнтів: Використання електронної комерції і цифрових платформ підвищує зручність для клієнтів і знижує час виконання замовлень. Це може підвищити задоволеність клієнтів і залучити нових, що в свою чергу приведе до зростання обсягів продажів і прибутковості.

5. Зниження ризиків і підвищення конкурентоспроможності: Всі ці технології сприяють зниженню ризиків, пов'язаних з управлінням запасами, виробничими процесами і збутом. Це робить підприємство більш гнучким і конкурентоспроможним на ринку.

Отже, впровадження інформаційних технологій для оптимізації логістичного забезпечення може значно покращити ефективність підприємства, знизити витрати і збільшити прибутковість через підвищення продуктивності та зниження ризиків.

ВИСНОВКИ

Сучасні дослідження у сфері логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства спрямовані на розробку інноваційних підходів та впровадження нових технологій, що дозволяє підвищити ефективність управління та конкурентоспроможність підприємства. Вивчення та впровадження цих наукових розробок є ключовим завданням для менеджменту підприємств, які прагнуть досягти успіху в умовах глобалізованого ринку.

На підставі аналізу робіт сучасних науковців можна стверджувати, що економічна суть поняття логістики полягає в ефективному управлінні та оптимізації потоків товарів, послуг і інформації від їхнього походження до кінцевого споживача з метою мінімізації витрат і максимізації задоволення потреб клієнтів. Логістика охоплює широкий спектр діяльності, що включає планування, впровадження і контроль ефективного, результативного пересування і зберігання товарів, послуг та пов'язаної інформації від точки походження до точки споживання.

Логістичне забезпечення діяльності олійножирових комбінатів має свої специфічні особливості, пов'язані з характером продукції, технологічними процесами та вимогами до зберігання і транспортування. Ефективне управління логістичними процесами дозволяє знизити витрати, підвищити якість продукції та забезпечити своєчасне постачання товарів до кінцевих споживачів.

Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» є одним з найбільших і найпотужніших підприємств з переробки олійних культур і виробництва рослинних олій та жирів в Україні, одним з найбільших бюджетоутворюючих підприємств Вінниці. З початком війни відбулись зміни, що змусили керівництво ПрАТ «Вінницький ОЖК» в терміновому порядку вносити корективи в виробничу програму та логістичні схеми з поставок сировини та збуту продукції для забезпечення подальшого функціонування, налагоджування зруйнованих бізнес-зв'язків. Блокування українських морських портів призвело до значного скорочення експортного товарного потоку з України, майже повністю

змінити налагоджену географію продажів та суттєво збільшило період обігу запасів готової продукції, саме ці фактори вплинули на зростання логістичних витрат.

Аналіз фінансового стану підприємства свідчить на погіршення фінансової стійкості Вінницького олійножирового комбінату через залучення великої частини позикового капіталу. Показник фінансової автономії зменшується протягом 2020-2022 років. Якщо в 2020 році підприємство могло фінансувати 63% своїх активів за рахунок власного капіталу, то в 2021 році цей показник склав лише 45%, а в 2022 році – 42%.

У 2020 році підприємство зареєструвало валовий прибуток у висоті 194 млн. грн. У 2021 році ситуація погіршилась, і підприємство також фіксувало збитки. Однак у 2022 році ситуація змінилась на краще, і підприємство змогло повернутися до прибуткового рівня. Чистий прибуток склав 106 млн. грн., що відображає позитивну динаміку та можливість відновлення фінансової стабільності підприємства.

Аналіз основних засобів свідчить, що ступінь зносу основних засобів складає 28,19%. Первісна вартість майна переданого в заставу та іпотеку станом на 31.12.2022 р. склала 4 257 017 тис. грн.

Умови війни викликали значні виклики та проблеми для ПрАТ «Вінницький ОЖК». як у виробничій, так і в збутовій діяльності, такі як нестабільність постачання сировини, підвищення вартості сировини і енергоносіїв, проблеми з транспортуванням і логістикою, зменшення попиту та ризику для персоналу і безпека виробничих об'єктів.

Враховуючи, що логістичні витрати становлять від 32 до 62% вартості товарів, що продаються, в роботі запропоновано вдосконалення організації облікових систем на олійножирових підприємствах та вінницькому олійножировому комбінаті зокрема. Ефективним шляхом модернізації облікових систем на підприємствах галузі є впровадження виокремленої системи реєстрації, аналізу та контролю логістичних витрат.

В роботі обґрунтовано напрями логістичного забезпечення виробництва та збуту продукції для ПрАТ «Вінницький ОЖК»:

1. Сировина та матеріали. Одним з ключових аспектів логістики на олійножирових підприємствах є забезпечення постачання сировини (соя, соняшник, пальма тощо) та необхідних матеріалів для виробництва олійних продуктів. Це включає управління ланцюгом постачання, оптимізацію запасів та мінімізацію ризиків дефіциту.

2. Виробничі процеси. Логістичне планування і організація виробничих процесів грають критичну роль у забезпеченні плавного виробництва і запобіганні перерв у виробництві. Це включає управління виробничими потоками, розстановку обладнання, планування робочих сил та інші аспекти оптимізації виробничих потоків.

3. Управління якістю. Логістика також відіграє важливу роль у забезпеченні якості виробництва та продуктів. Це включає контроль якості сировини, використання систем контролю якості під час виробництва, аналіз та вдосконалення процесів для забезпечення відповідності стандартам якості.

4. Зберігання та логістика складування, що включає оптимізацію використання складських приміщень, системи зберігання, управління запасами та обігом товарів.

5. Дистрибуція та збут: вибір оптимальних маршрутів доставки, організацію транспорту, управління складами збуту та роздрібною торгівлею.

6. Інформаційні технології та системи підтримки прийняття рішень. Застосування сучасних інформаційних технологій для автоматизації інвентаризації, ведення обліку та аналізу даних є критичним для ефективного управління логістичними процесами на олійножирових підприємствах.

Кожен із цих напрямів логістичного забезпечення спрямований на забезпечення ефективності та конкурентоспроможності підприємства шляхом оптимізації виробничих та дистрибуційних процесів, зменшення витрат та підвищення якості продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Резнік Н.П., Руденко С.В., Пилипчук К. М. Основні характеристики поняття логістики і системи управління ланцюгами постачань. *Innovation and Sustainability*. 2022. No3. С. 95-102.
2. Сучасна концепція логістики URL: https://pidru4niki.com/72233/logistika/suchasna_kontseptsiya_logistiki.
3. Гришко В. В., Болдирєва Л. М. Управління транспортною логістикою в умовах євроінтеграції. *Економіка і регіон*. 2016. № 1. С. 31–37.
4. Кислий В.М., Біловодська О.А., Олефіренко О.М., Смоляник О.М. Логістика: Теорія та практика: Навч.посіб. К. : Центр учбової літератури, 2010. 360 с.
5. Дибчук Л. В., Пчелянська Г. О. Маркетингового-логістична модель дистрибуції на продовольчому ринку. *Problems of Economy*. 2019. № 37 (3). С. 54–60.
6. Інновації в галузі логістики. URL: <https://sfii.gov.ua/innovacii-vgaluzi-logistiki/> (дата звернення: 11.11.2022).
7. Каличева Н. Є., Копачевська Ю. А. Вплив логістики на розвиток підприємств малого бізнесу в сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 11– 13.
8. Кальченко А. Г. Логістика : підручник. Київ : КНЕУ, 2004. 284 с.
9. Божанова В. Ю., Котуранова Т. В., Булеєв Ю. С., Цабій О. В. Логістична діяльність підприємства: інновації та інтернет-маркетинг: навч. Посібник. Дніпро : ДВНЗ ПДАБА, 2017. 280 с.
10. Васелевський М., Білик І., Дейнега О., Крикавський Є., Якимишин Л. Економіка логістичних систем : монографія. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2018. С. 534–549.
11. Ковальчук О. В. Інновації у логістичній діяльності підприємства. URL: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/9394/1/47.pdf>.

12. Коляденко С., Голубкова І., Бабаченко М., Левинська Т., Бурмака Л. Розвиток та використання ІТ-рішень в логістиці. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2020. № 3 (34). С. 230–236.
13. Коляденко О. Л. Теоретичні засади логістичної діяльності підприємств АПК. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2020. № 58.
14. Крикавський Є. В., Наконечна Т. В. Від холодної логістики до ланцюгів холодних поставок. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Логістика*. 2016. № 846. С. 79–84.
15. Дикань В. Л., Заєць Г. П. Організаційно-економічне забезпечення ефективної діяльності підприємств: логістичний підхід. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 65. С. 9–18.
16. Іванишин О.В. Інноваційні бізнес-моделі логістичного забезпечення розвитку підприємства. *Інноваційна економіка*. 2020. № 7-8. С. 80–87.
17. Крикавський Є. В., Чернописька Н. В. Логістичні системи: Навч. посібник. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 264 с.
18. Нікішина О. В. Інклюзивний підхід до формування логістичних ланцюгів аграрного ринку України. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 46–55.
19. Овчаренко А. Г. Ідентифікація логістичних бізнес-процесів підприємства. *Економіка транспортного комплексу*. 2018. Вип. 32. С. 49–63.
20. Окландер М. А. Логістична система підприємства : монографія. Одеса : Астропринт, 2004. 312 с
21. Курбацька Л. М., Кадирус І. Г., Савенко О. А., Нечипоренко К. В. Удосконалення логістичних систем для забезпечення принципів стійкого розвитку підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 7-8. С. 60–66.
22. Ляліна Н. С., Матвієнко-Біляєва Г. Л., Панчук А. С. Впровадження сучасних методів логістики в підприємницькій діяльності. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2 (19). С. 118–124.
23. Макаренко Н. О., Лищенко М. О., Савостьянова А. В. Методологічні

основи формування конкурентних стратегій управління логістичною діяльністю підприємств. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». 2020. № 2. С. 78–90

24. Кузнецова І. О., Карпенко Ю. В. Репін А. О. Прийняття управлінських рішень з удосконалення логістичної системи. Вісник соціально-економічних досліджень. 2020. № 2 (73). С. 136–149.

25. Нестеренко Р. В. Методичні аспекти забезпечення логістичної діяльності підприємств як напрям їх ефективного функціонування та розвитку. Бізнес-інформ. 2019. № 2. С. 266–270.

26. Петруня Ю. Є., Пасічник Т. О. Вплив новітніх технологій на логістику та управління ланцюгами поставок. Маркетинг та менеджмент інноваційю 2018. № 1. С. 130–139.

27. Офіційний сайт ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». URL: <http://vmzhk.vioil.com/reports.html>

28. Берестенко В. Як логістика адаптувалася до війни. Українська правда. 2023. Липень. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/24/702529>

Додаток А

ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ ТЕКСТОВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Назва роботи: ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ
ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
“ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ”)

Тип роботи: БДР

(БДР, МКР)

Підрозділ кафедра підприємництва, логістики та менеджменту

(кафедра, факультет)

Показники звіту подібності Unichesk

Оригінальність 76%

Схожість 24%

Аналіз звіту подібності (відмітити потрібне):

1. Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак
плагіату.

Особа, відповідальна за перевірку

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Ознайомлені з повним звітом подібності, який був згенерований системою Unichesk щодо роботи.

Автор роботи

_____ (підпис)

Барановський Д.С.

_____ (прізвище, ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Білоконь Т.М.

_____ (прізвище, ініціали)

ДОДАТОК Б

Ілюстративний матеріал
до бакалаврської дипломної роботи на тему:

Логістичне забезпечення виробництва та збуту продукції підприємства (на прикладі приватного акціонерного товариства “Вінницький олійножировий комбінат”)

Виконав: студент 4 курсу, групи А-206
спеціальності 073 «Менеджмент»
Барановський Д.С.

Керівник:
К..є.н., доцент каф. ПЛМ Білоконь Т.М.

Основні завдання логістики

управління ланцюгом поставок і цикл замовлення

транспортні витрати, графіки та терміни доставки

управління запасами товарів і сировини

розвиток бізнесу

автоматизація обслуговування

здоров'я і безпека

аудит інвентаризації та запасів

безпечне транспортування товарів або людей до місця призначення

завантаження та розвантаження готової продукції

переміщення продуктів або обладнання всередину та зі складу

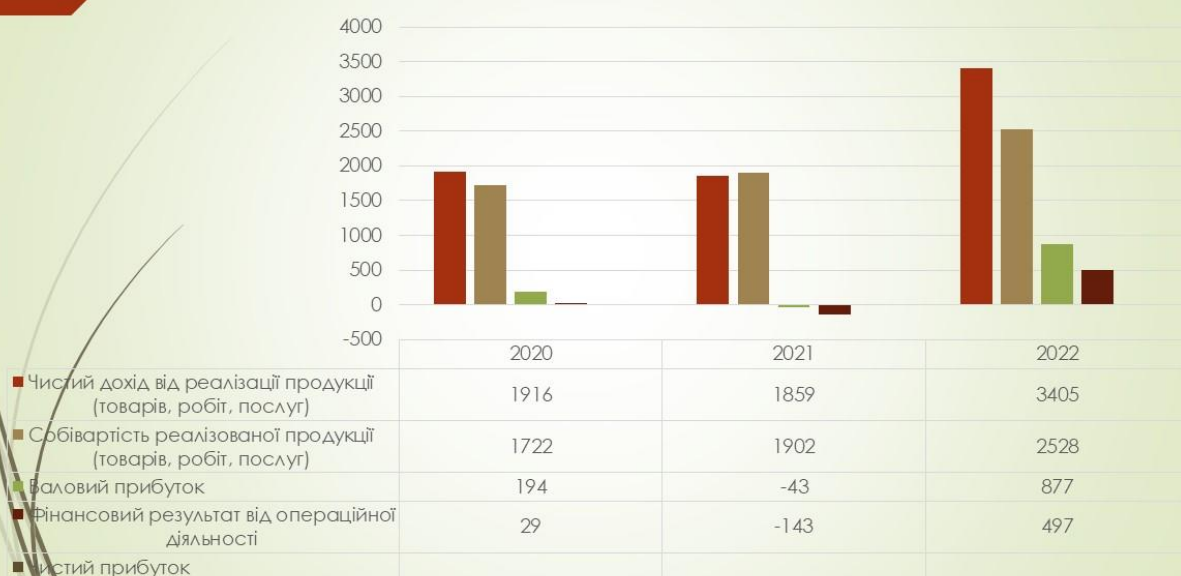
Основні логістичні концепції

Назва концепції	Сутність	Переваги та недоліки
Концепція Just-in-Time (JIT)	Передбачає доставку необхідних матеріалів і комплектуючих безпосередньо до моменту їх використання у виробництві, що дозволяє знизити обсяги запасів та витрати на їх зберігання.	Переваги: Зниження запасів, зменшення складських витрат, підвищення обіговості капіталу. Недоліки: Висока залежність від постачальників, необхідність точного планування та синхронізації
Концепція управління ланцюгами постачання	Передбачає інтегроване управління всіма елементами ланцюга постачання, від постачальників до кінцевих споживачів, з метою оптимізації всього процесу постачання	Переваги: Підвищення ефективності ланцюга постачання, від зниження витрат, поліпшення взаємодії між учасниками. Недоліки: Складність координації, необхідність значних інвестицій у інформаційні технології
Концепція управління запасами	Передбачає оптимізацію рівнів запасів з метою забезпечення безперервності виробничих процесів і мінімізації витрат на зберігання	Переваги: Зниження витрат на зберігання, уникнення дефіциту продукції, покращення обіговості запасів. Недоліки: Ризики нестачі продукції, необхідність точного прогнозування попиту.
Концепція Lean Logistics	Орієнтована на усунення всіх видів втрат у логістичних процесах, таких як надлишкові запаси, зайві операції, простой та інші	Переваги: Зниження витрат, підвищення ефективності процесів, швидкість і гнучкість логістики. Недоліки: Висока вимогливість до організаційних змін, необхідність постійного вдосконалення
Концепція Digital Logistics	Використання цифрових технологій, таких як інтернет речей (IoT), великі дані (Big Data), блокчейн, для покращення логістичних процесів	Переваги: Підвищення прозорості, точності та швидкості логістичних операцій, можливість реального часу моніторингу. Недоліки: Необхідність значних інвестицій у технології, високі вимоги до технічної інфраструктури та безпеки даних

Аналіз балансу ПрАТ «Вінницький ОЖК»

Складові грошових коштів	Обсяг			2021/2020		2022/2021	
	2020	2021	2022	Абсол.	Відн., %	Абсол.,	Відн., %
Нематеріальні активи, тис. грн	10	242	111	232	2320	-131	-54
Основні засоби, тис. грн.	3447243	3322890	3049357	-188838	-5,5	-273533	-8.2
Необоротні активи, тис. грн	3511728	3387918	3108225	-123810	-3.5	-279693	-8.3
Оборотні активи, тис. грн	408898	671864	1136231	262966	64,3	464367	69
Власний капітал, тис. грн	2450773	1812790	1783611	-637983	-26	-29179	-1,6
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	613419	465950	419252	-147469	-24	-46698	-10
Короткострокові зобов'язання, тис. грн	856434	1781136	2041593	924702	108	260457	14,6
Активи = пасиви, тис. грн.	3920606	4059876	4244456	139270	3,6	184580	4,5

Фінансові результати ПрАТ «Вінницький ОЖК»

Аналіз основних засобів підприємства, 2022 р.

Найменування основних засобів	Власні основні засоби (тис. грн)		Орендовані основні засоби (тис. грн)		Основні засоби, усього (тис. грн)	
	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду
1. Виробничого призначення:	3 322 890	3049357	0	0	3 322 890	3049357
будівлі та споруди	2 648 599	2469379	0	0	2 648 599	2469379
машини та обладнання	631 218	535 718	0	0	631 218	535 718
транспортні засоби	13 780	16 555	0	0	13 780	16 555
земельні ділянки	24 197	24 088	0	0	24 197	24 088
інші	5 096	3 617	0	0	5 096	3 617
2. Невиробничого призначення:	0	0	0	0	0	0
будівлі та споруди	0	0	0	0	0	0
машини та обладнання	0	0	0	0	0	0
транспортні засоби	0	0	0	0	0	0
земельні ділянки	0	0	0	0	0	0
інвестиційна нерухомість	0	0	0	0	0	0
інші	0	0	0	0	0	0
Усього	3 322 890	3049357	0	0	3 322 890	3049357

Пропозиції щодо логістичного забезпечення збутової діяльності ПрАТ «Вінницький ОЖК»

1. Оптимізація логістичних процесів для основних продуктів:

- Звернути особливу увагу на олію соняшникову нерафіновану, яка складає 42% від загальної структури реалізованої продукції. Пропонується оптимізувати постачання сировини, виробництво та дистрибуцію цього продукту для забезпечення плавної ланки постачання і високого рівня обслуговування клієнтів.

2. Підвищення ефективності переробки соняшнику:

- Оскільки послуги з переробки давальницького соняшнику відіграють значну роль у структурі доходів (17%), рекомендується здійснити аналіз і оптимізацію логістичних процесів цієї ділянки. Це включає оптимізацію потоку сировини, виробництво та доставку готової продукції.

3. Удосконалення ланцюга постачання фасованої олії:

- Для покращення реалізації фасованої олії соняшникової, яка приносить 11,8% доходів, важливо оптимізувати логістичні процеси в усій ланці постачання, включаючи управління складами, обробку замовлень та доставку.

4. Розвиток каналів збуту для олії ріпакової:

- З урахуванням труднощів у реалізації олії ріпакової (тепер лише 3,8% у структурі вартості реалізованої продукції), можна запропонувати розвиток нових або удосконалення існуючих каналів збуту, включаючи маркетингові стратегії та логістичну підтримку для привернення нових клієнтів та збільшення обсягів продажів.

5. Моніторинг та аналіз:

- Встановити систему постійного моніторингу та аналізу ефективності логістичних процесів для всіх видів продукції. Це дозволить оперативно реагувати на зміни на ринку та внутрішніх процесах підприємства.

Економічний ефект від впровадження інформаційних технологій у виробничу та збутову діяльність підприємства

Напрямок	Економічний ефект
Зменшення витрат на управління запасами	Впровадження ефективної системи управління запасами може призвести до зменшення витрат на складське утримання і оптимізацію вартості запасів. Наприклад, інтеграція WMS може знизити витрати на склад на 15-20%.
Підвищення ефективності виробничих процесів	Використання систем планування виробництва (APS) може знизити час циклу виробництва на 20-30% і збільшити використання обладнання на 10-15%.
Покращення точності прогнозування і планування	Використання аналітичних і BI платформ може підвищити точність прогнозування попиту на 25-30%, що дозволяє уникнути перепродажів і збитків від непроданої продукції.
Покращення обслуговування клієнтів	Впровадження електронної комерції і CRM систем може збільшити швидкість виконання замовлень на 15-20% і підвищити задоволеність клієнтів на 20-25%.
Зниження ризиків і підвищення конкурентоспроможності	IT ініціативи можуть знизити ризики на 15-20% і підвищити загальну конкурентоспроможність підприємства на ринку.